Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 29 ИЮНЬ, 1989 ШУ. ★ № 77 (7735). ★ Мах 3 кеп.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА
РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

цхьайттазлагIа хержача Российски Советски Федерагивни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета иттлагIа сесси гулъе 1989 шера 27 июле городе Москве.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель В. Воротников.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. Чистоплясов.

Москва, 1989 шера 26 июнь.

* * *

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо хоам бу, цхьайттазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета иттлагIча сессе дувциита ер дешаш оттаде лерхIаш хилара:

1. СССР халкъа депутатий Съезда установкашка хьежжа халкъа эша товараш дукхагIа хьадаран уж дикагIа хилийтаран РСФСР советски а боахама а органашта хьалхашка латтача декхарий хьакъехьа.

2. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдара хьакъехьа.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ХЬАЛХАРЧА СЕССЕ

27 июне, Iуйрийна 10 сахьат даьлча, Москве СССР Лакхехьарча Совета заседаней зале СССР Лакхехьарча Совета Председатела М. С. Горбачева председателал а деш ший болх дIаболабир СССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессе.

Палаташа цхьана яьча заседане СССР правительства составах доклад йир СССР Министрий Совета Председатела **Н. И. Рыжкова.**

Докладчикага дагь хаттараш тайп-тайпарча проблемаех дар. ХIаьта царех цхьадараш докладагIа доагIаш дацар.

Председателал дечунга Н. И. Рыжковна цо яьча докладагIа доагIаш дола хаьдда хаттараш дара депутаташ тIахьехар дийхача **М. С. Горбачева** жоп делар: Со шул а демократичнегIа дог-уйла йолаш ва. ХIаьта депутаташка шоашта хьалхашка СССР Министрий Совета Председатель волча хана чIоагIа дага доахкача дешаех лаьца хаттараш дайта деза. Цхьабакъда, депутаташа шоаш хетар а теркалде деза.

СССР Министрий Совета Председатела Н. И. Рыжкова правительство шийна тIадехка декхараш кхоачашде ца могаш, лоархIа ца еш хуле из отставке яха тарлулгах дувцаш, белгалдаьккхар, дIахо йодача хана «тешама вотум» яха кхетам юкъебоалабе тарлуш хилар. Цхьабакъда, правительство ше а белгалдаьккхар цо, этта хьал теркал а деш отставке яха бокъо йолаш хила еза, аьнна.

Деррига Iаьдал бокъонца Советашка дIадалара проблемах дувцаш, правительствана керте латтачо белгалдаьккхар, хIанз керда юкъейоалаль юкъерча дешаех йола СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела должность Министрий Советен моттигерча советски органашеи шоайла ювзара йола звено хинна дIаотта езаш я.

Къаьстта теркам тIабахийта дувцар правительства, халкъа боахама доалдара органий структураш эргаяхара дешаш. Н. И. Рыжкова белгалдаьккхар, мехка къаьст-къаьста регионаш целевой дегIакхувлара социальни фондаш хьалйизара источник хьатIайоагIача пятилетке кIезигъе лаьрхIа йола капиталовложенеш хила езилга. Цо чIоагIдир СССР Министрий Совета массаза болх беш йола орган — кхачан а закупкаех а йола Пачхьалкхен комиссе хьаелга ше юха ца воалаш чакхдаккха лерхIаш волга, хIаьта иштта, цо хьахайтар демократически кIийлен тIа Министроймахерналий кIийлен тIа массехк производственни концерн хьае эшилга.

Правительства керте латтачо шийна доагIаш даьча хаттарашца дувзаденна аьлар, ше Министрий Совета составе хилча бакъахьа а хеташ белгалбаьха пхьацца бараш юха ца воалаш чакхбаха хьожаргва, аьнна. Н. И. Рыжковга СССР министрашта къахьегамах луча алапех лаьца хаттар дир. Цо хоам бир, хIанз министерствай, ведомствай кулгалхошта бетта 700 — 800 сом алапи лулгах.

М. С. Горбачев: Дикача колхоза председатела бетта 1200 — 1700 сом алапи нйду. СССР Лакхехьарча Совете хьалхе а дийцадар Лакхехьарча Совета члений вахарах а цар балхах а дола дош. Укхаза хаттар эттад, цхьаццаболча комитетий председателаша шоаш кердача балха бахийталехьа хIанз эца тарлучул шозза дукхагIа алапи нйдаь хиларах. Иштта СССР Лакхехьарча Совета цхьаццаболча членаша а. Фу де деза? ХIанз цу дешага хьожаш ба. Масала, партийни болхлошта алапи теларах долча дешага. Цу дешах лаьца дукха къамаьлаш хиннад, цхьабакъда, хьагучадаьлар парте юртарча районни комитета секретара а боахама отделене управляющие а цхьатарра — 350 сом алапи нйделга, цхьабакъда, мадарра аьлча, совхоза отделене управляющи юкъера лаьрхIача 700 сом алапи нйду. ТIаккха мишта лохаргва вай райкома секретаралла вахийтара наха лоархIаш вола, дика кийчваь вола саг?

Сона хетац, белгалдаьккхар, председателал дечо укхаза яхь вIаштIехьяккха еза, вай бехктокхамерча болхлошта нонагIо алапи тIатоха деза, аьнна. Цхьабакъда, из дош къоастаде деза. Цудухьа цхьа барт бе вай: цу деша уйла ергйолаш, хIаьта тIаккха хетаргахьа, цу хьакъехьа Лакхехьарча Совета закон тIаэца дезаш хила а мег.

Депутатий хаттараштa жоп луш **Н. И. Рыжкова** белгалдаьккхар, СССР Министрий Совете хIанз мукъа юсача ерригача моттигий хьакъехьа депутаташца, цу гIулакхаца хьаштдолча предприятешца, учрежденешка, къахьегама коллективашца шерра консультацеш чакхйоахаргйолга.

ДIахо белгалдаьккхар, къаман политика, къамашта юкъерча гIулакхий дешаех йола лаьрххIа паччахьалкхен орган хьаярах йола XIX-ча партконференце решени кхоачаш яьлга. СССР Лакхехьарча Совете цу дешаех йола комитеташи массазара комиссеши хьаяьй, СССР Совмине эшаш хилча уж дешаш къестадергда ерригача массазарча органаша. Докладчика аьлар исполнительски органашка, цу даькъе СССР Министрий Совете зIамигача къамий представительстваш хьайиллача бакъахьа я, аьнна.

М. С. Горбачев: Представительствах дола дош СССР Лакхехьарча Совета Президиума хьалхарча заседане дийцад. ТIадиллад, из проблема СССР Лакхехьарча Совете а правительстве а тахка, аьнна. Республикашкара СССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша цу хьакъехьа шоашта хетар хьааьлар, замечанеш а йир. Из дош къоастаде деза.

Депутаташа даь дукха хаттараш экологически проблемашта доагIаш дар. **Н. И. Рыжкова** дийцар СССР Пачхьалкхен Iалама комитета кулгалдара кандидатура хоржача нийслуча халонех, из раьза хилар ведомство цIаьхха эттача ситуацех жоп луш волча правительства керте латтачун заместитела В. Х. Догужиевга дIаялара дош къоастаде, иштта цо хоам бир, зенерча белково - витаминни производстваштa юхапрофилировани е лерхIаш хиларах, хIанз оттаеш латтача экологически программа тIа цу хьакъехьа геттара воча хьал тIа йолча 104 города къаьстта теркам тIаозаргхиларах.

Министрий Совета Председатела ше хаттараштa жоп луш хьоайир Гаьнара Малхбоален мехка кхыйола регионаши, экономикани духовни сферан къаьст-къаьста доакъой дегIакхувлара, социально оагIорахьа лорабеш боацача наьха вахар тоадара перспективаш. Белгалдаьккхар, махулла сихагIа самоуправлени дегIакхувла, регионаьни хозрасчет, самофинансировани юкъейоалае езилга. Геттара йоккхача халкъбоахама гIишлой проекташ массанега а ювцийтара предложени дикагIча оагIорахьара мога а еш тIанйцар.

Медицински промышленность дегIакхувлара, медикаменташ дукхагIа арахецара дешаех дувцаш, правительства керте латтачо мукIарал дир министерствашеи ведомствашеи цу даькъе цIенхаштта тIехьайнсар гучадалийтара. Таханарча ситуацен кхыдола бахьан — дукхагIа регионаш шоай територеш тIа химико-фармацевтически производстваш хилийта а уж дегIакхувла а раьза ца хилар. ХIаьта из вай унахцIенон хьала Iаткъ. Из проблема къоастаяра экстренни де дезараш тIанйду.

Н. И. Рыжкова белгалдаьккхар, хIанзарча этапе юрта шефски гIо эшилга, цхьабакъда, правительствос хозрасчета хьалашца дувзаденна къахьегама коллективай довр меттаоттаде лерхI. Иштта цо дийцар юкъарча азиатски республикашкара нах балха оттабара хьакъехьа де лерхIачох.

Ядерни полигонех пайда нйбара перспективех дувцаш, правительствана керте латтачо дагадохийтар Советски Союз ядерни лелхамаш ца дара, чакхдоахача тохкамний дукхал а низ а кIезигбара тIехьа йолга. Цхьабакъда, хIанз дунен тIа долча хьало герзаш эрга ца а доахаш совца таро лац вайна.

Укхаза хьоадир регионаьни хозрасчета хьалашка союзни республиканскии бюджет оттаяра дош. Цига белгалдаьккхар, яз оттаяра метoдологена принципальни хувцамаш де эшилга. Уж хьалхагIа санна центрера моттигашка «Iочу а ца ухийташ», «лохехьа» хьаелга дIадоладе деза. ХIанз правительствос цу хьакъехьа йоагIа предложенеш кийчъеш латт.

Правительстверча структурни хувцамех дийцачул тIехьагIа, Н. И. Рыжкова белгалдаьккхар, хIанз промышленни министерстваш дIайоахалга мехко де йиш йоацаш хIама хилар. Из дича экономикана доал делга карардаргдар. Цхьабакъда уж чIоагIъярга бода никъ алхха механически гIулакх дац. Социалистически рынок хьаярга хьежжа ведомстваш вIашагIтохара процесс лакхлургья. Из хьадоагIаш да экономически реформагара.

Депутаташ болалу Н. И. Рыжкова доклад ювца.

Доклад ювцача юкъе дакъа лоац депутаташа **Г. Г. Штойка, А. А. Денисова, Р. В. Гудайтис, Д. К. Моторне, В. Ф. Николайчука, Б. Х. Блаева, Ю. В. Друнипас, А. Ф. Вепрева, Ю. Т. Комарева, Г. Сафиевас, М. А. Бочарова, А. Р. Атаджанова, Ф. М. Бурлацке, А. Д. Меликова, Ю. Н. Бородина, В. Я. Стадника.**

Дискуссе итогаш еш, **М. С. Горбачева,** масала, белгалдаьккхар, къамаьл даьча депутата Стадника нийса лархIац, ерригa предложенеш дIаязъяц, царех цхьадола дакъа теркал ца деш дус, яхаш. Ерригаш а дIаязъю. Де дезар да дIаяздаь деррига дешаши предложенеши кхача езача дIакхачийтар а комиссешкеи комитеташкеи дIаялар а. Из хиланза даргдоаш да. Правительствана йоагIаш йола проблемаш СССР Министрий Совете дIачуяла еза.

Министерстваш вIашагIтоха еза е тоха езац яхача дискуссе хьакъехьа, аьлар М. С. Горбачева, ховш мадий министерстваш йоккхагIа е вай цхьан хIаман тIагIолла мара ца гIертилга: из вIашагIтохар хиланза даргдац кердача министерствай функцеш хувцаяларца органически дувзаденна долаш. Нагахьа санна вай духхьал механически министерстваш йоккхагI а яь цар функцеш ца хувцаш йитача, цунах гIулакх хургдац. Цунах хургдар тIехцентрализаци елга, цо деррига гIулакх доа а дергдар, лерттIа болх бе могаргдоаца бюрократически надстройка хьа а ергьяр.

Из дош дувцаш, белгалдаьккхар СССР Лакхехьарча Совета Председатела, кертердар — предприятех долча Закона юкъейнхьа положенеш кхоачашъярга гIолла, республикански хозрасчетага довларга гIолла экономикана доалдара децентрализаци елга вай пкъаза диндолийташ хилар. Предприятеша боахамашта шоаш доалделга дегIадоаладара наькъагIа, республикашa боахамашта шоаш доалделга, дикка чIоагIа шердара наькъагIа дIадолх вай. ХIаьта моттигашкара Советаш а декхарийла я, Iаьдала коттигашкарча органий самоуправленех долча кердача Законага хьежжа предприятешца цхьана гIулакхаш а леладеш шоай потенциал дIайоаржае. Цу тайппара, керда функцеш йола министерство болх беш хургья бокъонца кердадаьхача хьалашка. Цудухьа нийса да уж йоккхагIъяр.

Тахан, дIахо дувц М. С. Горбачева, къамаьл хилар культура Министерства хьакъехьа, къамий культураш дегIайоалаяра, уж тоаяра а чIоагIъяра а хьакъехьа. Сона хетачогIа из процесс диалектически дегIая езаш я. Вайна могаргдац мел эша хьалаш Iалашде а дерригача халкъий хьашташ кхоачашде а. нагахьа санна деррига халкъаш дегIадоаладара эша шерра хьалаш вай хьа ца дой, цу даькъе мотт, культура, къаман традицеш меттадоаттаяри чIоагIъяри а долаш. Цхьабакъда цу цхьан ханна дIахо гIоргья СССР дерригача къамийи народностийи культураш дIа-юха эцарен вIаши йIаьхегIа хилийтарен процесс. Цо йIаьхегIа ергъл хIара халкъа культура а вай ерригача федераце духовни вахар а.

Нагахьа санна дегIаахара алхха цхьан оагIорахьара никъ кара а лаьца дIадолхе, къаман цхьоалга, цхьан гомча бисарга кхоачадергда гIулакх, хIаьта моллагIа бале а цхьан гомча хиларо хIара халкъа таронашта доазув оттаду.

Из, цIаьхха а аьлар М. С. Горбачева, — процесс диалектически, вахара я, духхьал вахаргара дIадоладала деза вай, культура сфере доалдара малагIа структура хила еза, вIаши гарга увзараи культурни обмен яран гIо дергдолаш центра а регионий а функцешта мишта координаци е еза, яха дош къоастадеча хана.

ХIара халкъо ког-гIортолга е еза ерригача чIоагIаленах, вайга мел йолча ерригача таронех — Iалама, Iилман-технически, культурни, н. кх. дI. Из халкъа хьаштaшка хьежжа да.

Ира дискусси хилар гIишлон материалий промышленноста Министерства хьакъехьа а.

ДукхагIбараш тIехьа а болаш сессе тIа ца эцаш йитар СССР Министрий Совета структуре Министройматериалаш ютилга.

М. С. Горбачева предложени оттаю «СССР Министрий Советах» долча Закона хувцамаш юкъе дахьарах дола Закон тIаэца а тIехьа ца а тетташ, СССР Министрий Советах дола Закон, халкъа депутатий предложенеши царна хетараши теркал а деш, кийчде а, аьнна.

«СССР Министрий Советах» долча СССР Закона хувцамаш юкъедахьарах дола Закон СССР Лакхехьарча Совето тIаэц.

СССР Лакхехьарча Совета балхах дола цхьадола дешаш дувцаш, къамаьл дир **А. И. Лукьянова.** Цо дийцар цхьаболча депутаташа тийннача Лакхехьарча Совета, цун палатай, комитетийи комиссейи балха режимах, голосованех йолча предложенеех. Цунца дувзаденна Лакхехьарча Совета, комитетий, комиссей болх тIехьа-хьалха увттабе лерхI ден повесткага хьежжа.

Палатай заседанешкара телетрансляцеш яра хьакъехьа даьча хаттара жоп луш, А. И. Лукьянова хоам бир, уж лоац а еш тергья, аьнна. СССР Лакхехьарча Совета лоархIамегIа йолча заседанеех аьлча, царна бIарчча трансляцеш ергья, бакъда уж передачаш е лерхI телевидене шоллагIча программагIа, сайрийна, нах балха тIера боахаргбоацаш.

Цу тIехь заседани чакхъьлар.

28 июне сесси дIахо болх беш хилар.

(ТАСС).

Шерра яхь йоаржаьй А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай технологаша укх шера плани тIанйица декхараши ханал хьалха кхоачашдара. Цу яхье хьалхалаттачарех ба карбамидни депарафинизаце установка (УКД) технологаш. Хадданза технологически режим нийса лелаярах шоашта хьалхашка латтача декхарех дика кайоалаш хьабоагIа уж. Цун кертердар да установка начальника Э. Тутушева ший коллективерча технологий къахьегами царна юкъера яхьи кхетамца вIаштIехьяккхарах, хIаранегара доагIаш дар хьа а дехаш, производственни мощностехи балха ханахи бизза пайда нйбайтар.

Даим яхье хьалха а латташ, хьинаре къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба укхаза оператораш А. Юров, В. Прыгин, воккхагIвола оператор Е. Слета. Цар шоай бехкагIа технологически режим толхаяь, балха тIа хьовзам хилийта цхьа моттиг нийслац.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) оператор А. Юров, установка начальник Э. Тугушев, оператор В. Прыгин, воккхагIвола оператор Е. Слета карагIдийннача производственни хьокхамехи хьалхашка латтача декхарехи лаьца дагабоалаш ба.

Н. КОБИАШВИЛЕ сурт.

Хьувкъам чуэцаш латт

Хьувкъам чуэца болабаьб Грозненски района В. И. Ленина цIерагIча колхоза къахьегамхоша. Укх шера цар чуэца дезар 2 эзар гектара тIа дIадийна ялат да.

Цу гIулакха кийчъяьй 17 комбайн. ХIанз рапса ги да чуэцаш латтар. Из болх беча белгалбаьннаб механизатораш Кадаев Шахьид, Мошонин Николай, Василенко Николай.

Кхы вогIа лелац гIулакхаш баьццара горошек чуэцача а. Цига болх беш болча комбайнераш дикка тIехкхоачашъю шоай дийнахьара нормаш.

Укх деношка колхозе нийсвеннача гургья вIаштIехьтIехьа новкъа гIолла йоагIа массехк комбайн. Уж лоаллаха уллача «Ильинский» яхача совхоза ялат чуэца новкъостал де йохийтар колхозаша. Шоаш дIакхоаччаше а, болх бе йолаелар уж.

М. ГАДАЕВ.

Доакъар дукхагIа хилийта

Мангалхой

Бийсана дийлхача догIо лувча а даь. сийрдадаьнна баьццара кхаш, селхан шоаш хиннначарел а хозагIа да. Дотув мо леп баьцаш тIа доккхий тхира тIадамаш.

— КIеззига сабарде, тхир дижжалца, — йоах мангалхой отряда начальника Батыров Мухьмада, ший «дуне» миссел йола «Е-302» яха косилка люцерна юкъе яккха кийчвеннача Арсамаков Уматгирега.

— «Фо деттаргаш» еций вайга. Царца дIадоаккхаргда-кх тхир, — йоах механизатора.

Латта а латт «Назрановский» совхоза хIара аьла аргIа мел доттача метте уж низбола «фодеттарлаш», вешта аьлча вентилятораш. Цар каркасаш тIа хьалдувт аьла аргIаш. Буц мелла тIаьда хиларах, йокъаю цар. Бакълув Уматгири: ха йоае йиш яц. Цун тIеххьа баьццарча «форда» юкъе яьлар цун виIий — Сулеймана косилка а.

ХIаьта силоса лаьрхIа баьцаш хьоккхаш йола «Е-281» яха косилкаш-м, малх вIалла хьал а балалехьа болх дIаболабаь йоахкаш я. Пхиъ я уж. Зизашта тIа гIолла лела сутара ноккхара мозий мо, сихъенна царна юхе хьувз тележкаш-мажараш тIехьайнйза кадай «Беларусаш». Мошача доакъарех еттараш дIауд кхай тIара, цхьаяраш — траншеяшка, шоллагIъяраш — доахан лаьттача, яьсса яраш комбайнашта кIалаувт. Иштта, цахаддаш гобоахаш, нхесташ я «баьццара хьувкъам» чуэцачара конвейер.

Репортаж

Ший традици йохаяц мангалхой отрядо. Хьалха мо ерригача совхоза бригадашка дIа-хьа а ца йоаржаеш ерригa техника цхьан метте вIашагIтехa, кхай тIара кхай тIа йоаллаш чуэц цо доакъар. Доакъар Iалашделга массехана дIадоладу цу совхоза Пхьилекъонгий - Юртарча отделенера. Гота балхаш а кIи-марс а цигара дIаболабу.

Токхорех «муIаш» гIертаеш йоахк Оздоев Хаматханеи Дзортов Салманеи лелаю копнителаш. Хьекха ухка баьца касараш волокушашца гулдеш сихбенна боахкача механизатораштa тIехьа ца биса, гIерташ боахк уж. ХIаьта а Умаров Мувсайна тIехьакхувц. Тамаш а яц: ше тоаяь, кийчъяь тешаме агрегат я цо лелаер. Цудухьа цаI-ах — шиъ норма ца еш болх а сацийтац цо.

ХIаьта а ахархоша ялатах оалаш мо: кхедаьр лархIа йиш яц доакъара да, аьнна, чу а ийца траншеяшка, аргIашка дIаоттадаьр мара. Пол хьалйоттача метте эггара бехктокхамегIа дола декхар Ведзижев Жабранлах тийша да. Цо из дизза кхоачаш а ду. Цахаддаш ший погрузчикаца хьалкхувдаю цо йол, цунах аргIаш хьалдотташ боахкача ший новкъосташка Дзортов Микаьилага, Зязиков Русланага, Мальсагов Iийсайга, кхычарга. Цудухьа сиха урагIдода ферма коара аргIа а: люцерна хьакха йолаяь массехк ди мара деце а хIанзлехьа ши бIаь тонн совгIа из башха дика доакъар Iалашдаьд цига.

Укх деношка яхар мо, цу отделене доакъар чуийца а яьнна Барсукински, Альтиевски, Наьсар-Кертерча отделеней кхашка кхоачаргья из дIа-хьа лела отряд. Вешта, укхаза-м «метеор» оал цох.

Хьувкъамга диллача, дика тоаденна а беркате а да совхоза доакъара кхаш. Кхы эсалагIа яц цонаш. Хьагуча кепагIа, Iа паргIатта даккха мегаш да совхоза хьайбаша. Из паргIато царна хилийта оарцагIбаьнна совхоза мангалхой а ба.

М. КАРАЕВ.

ЯЛАТА САННА ЙОАКХО ЕШ...

...Боккха теркам тIабохийт Наурски района «Северный» совхозе доакъар кийчдара. Цудухьа массе хана дика кийчо а йий, дIаболабу из болх. Иштта хилар укх шера а. Хьалхе а белгалбаьхар дIайийна люцерна лелаеш, даьгIенашкара баьцаш хьокхаш, йол вIашагIтохаш, из эш-эшача дIакхухьаш хургбола нах. Оттайир цар балхацара безам совбаккхара мероприятеш. Цу дерригне вIаштIехьдалийтар доакъар Iалашдара балхаш ха ца йоаеш дIадоладе. Эггара хьалха рожь чуэца йолайир Асабаев Руслана кулгалдеча, доакъар Iалашдара лаьрххIа вIашагIъеллача подрядни бригадо.

Цу культурах лоацчача юкъа 438 тонн йол кийчйир. ТIаккха 106 гектара тIа йола люцерна хьакха йолайир. ХIанзле цунах 70 гектар гаргга чу а ийца, вIашагIтехай кхы а 140 тонн совгIа. Белгалдаккха доагIа, планагIа ерригa укх шера кийчъе езар а 600 тонн мара йоацилга. ХIаьта хIанззе а гуш да, люцерна хьалхара хьувкъам чуийцачул тIехьагIа, йоагIачул дукхагIа из Iалашъе вIаштIехьдаргдолга. Ала деза, цунах йол кийчъярал совгIа, из хIанз моша доакъар санна доаханна телаш йолга а.

Ерригa йол укх шера пресс - подборщикашца кепаш, рулонаш еш кийчъеш я. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда, цкъа-дале, ца талхийташ дукхагIа лоаттае а, шозлагIа-дале, йоа ца еш атта дIа-хьа кхахьа а.

Болх шин сменагIа бу доакъар Iалашдеш йолча бригадо. Люцерна Е-302 марках йолча шоаш лелача косилкашца хьокхаш я. Уж лелаеш болча Є. Хаджимагомадова, А. Качкадаева, цар сменщикаша А. Умалатова, И. Чинчиева дечоа геттара раьза ба совхоза кулгалхой.

М. ДЖАБРАИЛОВ.

Йоазонхой съезд

Самардийнахьа Грознерча политически просвещене цIагIа чакхъяьлар Нохч - ГIалгIайчен йоазонхой X-гIа съезд.

Литератураца, искусствоца, культураца бувзам болаш бола дуккхабараш, тайп-тайпарча районашкара викалаш, вежарашха йолча республикашкара хьаший бар съезде баьхка.

НйслагIа съезд хилча денз хьайоагIача юкъа вай литературе а вахаре а хиннача хувцамех, карагIдаьннарех, динза дисарех дар хинна къамаьл.

Съезде доклад йир Нохч-ГIалгIай йоазонхой Союза правлене председатела Ш. А. Арсанукаева.

Вайна махарра, тахан вахаро хьалхашка увттадеча декхарий мах хоадабе, царна нийса лостам бала, массаза а хьалха хила декхарийла да литература. Цунца дувзаденна хьалхашка латтача проблемаех съезде дийцар РСФСР-ен СССР-ен йоазонхой союзний секретара А. Кешокова, Къулбаседа-ХIирийчен йоазонхой Союза правлене председатела М. Исаева, Дагестана йоазонхой организаце викало В. Молаева, литературоведаша А. Мальсагова, Х. Туркаева, К. Гайтукаева, йоазонхоша М. Лукина, А. Бокова, М. Мусаева, А. Бисултанова, Р. Ахматовас, кхыбараша.

Литература, культура, халкъа образовани шоайла дувзаденна хилара шеко яц. Цу бувзамах а къоастаде дезача дешаех а лаьца съезде къамаьл дир министраша А. Киндарова, С. Мовтаева.

Съезде къамаьлаш даьраштa юкъе бар Нохч-ГIалгIай книжни издательства директор Х. Дзейтов, М. Горьке цIерагIча Московски литературни института студент М. Угурчиев, иштта кхыбараш.

Йоазонхой форуме бар Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, КПСС обкома секретарь В. Алехин. Съезде къамаьл дир КПСС обкома секретара С. М. Бекова.

Казахстанен Нохч - ГIалгIайчени халкъашка Кхайкарал тIанйцар съезде, Новый Узене хиннача хатарах, цар дегашка цатоам ца бусилга дехаш, уж тIахьехаш.

Съездо хержар керда правлени. Цун председателалла хержар Арсанукаев Шайхи.

Х. ГИРЕЕВА.

Графикал хьалха

Шоаш тIанйица декхараш тIеххкоачаш а деш, къаьстта дика къахьег укх шера «Южспецэнерго» яхача специализировании предприятена чуйоагIача Грозненски участка болхлоша. Дерригача технико-экономически хьокхамий хьалхарча ах шера план кхоачашъярах рапорт деннад цар 22 июне. Электрооборудовани мукх ца яйтара дукха балхаш даьд цар «Грозэнерго» яхача энергетикаи электрофикацеи производственни объединене предприятешка. Кхом баран хьурмат даран тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабу цар. Оборудовани мукх ца яйтара шоаш деш дола балхаш махетта дика чакх а доахаш, цу даькъе кайоалаш къахьегаш ба уж укх шера.

Къаьстта дика болх а беш, даим яхье хьалха латташ ба укхаза Асиев Салман, Трущенко Вячеслав, Манаков Владимир, Маханин Виталий, кхыбараш. Шоай производственни заданеш даим 110—120 процент кхоачашъю цар.

С. ХАЧАТУРОВ.

ХАЛКЪА ЭША ТОВАРАШ—ДУКХАГІА

РЕСПУБЛИКЕ ХАЛКЪА ЭША ЦХЬАДОЛА ТОВАРАШ ХЬАДАР

Тоһараш	1980 ш.	1985 ш.	1988 ш.	1990 шера йола задани
Мебель — миллион сом	28,4	32,1	33,6	40,5
Бытовой химе товараш — млн. сом	8,5	12,7	14,2	13,8
Бешамашта эша инструменти инвентари — эзар сом	19	20	17	169,3
Каьхата-белови товараш — эзар сом	86	162	179	1028
Ловзоргаши елка кийчъяра йола хІамилгаши — эзар сом	130	341	762	1650
КІадаш — дерригаш а — эзар кв. метр	216	144	177	245
цу даькъе хлопчатобумажни дараш,	62	61	147	245
зипаш	206	16	4	120
даьреш	40	67	26	50
пазатий-носочни изделеш — эзар пар	—	179	395	190
К!увсаши кІувсий изделеши — эзар кв. метр	81	10	3	10
Чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш — млн.	7,2	6,9	10,4	10,7
ТІехьнахьа дувхаду пазата барзкъаш — млн.	361	464	663	1041
Швейни промышленноста продукци НСО маьхах — млн. сом	11,2	12,5	13,5	14,6
Кога гІирс — эзар пар	1998	2176	2490	2393
Телата галантерей — эзар сом	35	919	814	1300
Текстильни галантерей оптови маьхах — млн. сом	11,7	8,2	9,1	8,8

1987 шера хьадаьрел 1988 шера яйгача промышленноста товараш хьадаьд 32,8 миллион сома маьха дукхагІа е 27,7 процент.

Цу даькъе договорни маьхех дохкаш дола «Н» индекс йола товараш, къаьстта модни йола изделеш 15 миллион сома маьха дукхагІа арахийцай (1,9-зза).

Цхьабакъда, «Н» индекс йола халкъа эша товараш хьадара 1988 шера план кхоачашъяьяц Назрановски трикотажни фабрика коллективо. Эсала лел швейни, трикотажни изделей, кога гІирса керда моделаш кийчъелга.

ХІанз а хоалуш дац арахецача продукце дикал лакхлулга. Духхьал Назрановски трикотажни фабрике производственни сакхаташ дарах брак даьд 14 эзар барзкъа, хІаьта «Силуэт» яхача производственни объединене — 51 эзар барзкъа.

ЧІоагІа хоатташи дика дІаэцаши дола чоалхане бытовой кІадаш кІезига хьаду республике.

ЦІЕНА ШУРА

Ховш да, доахангара шера йоаккхача шурах 40 процент уж Іангара доахаш чусоцадаь латтача ханага кхоачилга. Цу хана цун дикал а эггара лохагІа хул. 75—80 процент мара цхьоалагІча классагІа хилац. ХІаьта из кхоачамбоацар дІададаккхара эггара хьалха де дезар да, етт цкъа бийттачул тІехьагІа юкъера лаьрхІача 25—30 минут яьлча юха беттар. ГІулакх мишгад аьлча, духхьашха беттача хана ший Іасилга юташ санна инстинктивно хьа ца луш юкъера лаьрхІача 0,8—1 килограмм шура ют цо. ТІеххьара йиса из хьаяьккхача цун хьоанал 5—7 процент хул. Цунца цхьана, цкъа-дале, ерригача шурий хьоанал а лакхлу, шозлагІа-дале, цун дикал а тоалу кІезигагІа дале 3—5 процент. Тха Сунженски района боахамашка 80 процент совгІа дола доахан шозлагІа детташ дац аьнна, ала йиш йолаш да майрра. Цул совгІа, иштта из гІулакх чакхдоаккхаш зоотехнически бокъонаша дІадехар а дац.

Шурий дикал лакхъяра лоархІаме да доахан леладара рацион кхоачашъяр а. Чусоцадаь лоаттадеш дараш кІезигагІа дале шин сахьата лелийта деза, фермера ара а даьха, цІенача фега, е царга юкъера лаьрхІача 8 километр никъ байта беза. Из болх хІара дийнахьа цхьан хана бича геттара дика да. Иштта лелийтачул тІехьагІа сихагІа мецлу доахан, чамболашагІа дуъ доакъар, къаьстта гІожа дар, тІаккха дикагІа лат из дегІах а. Долче, цкъа-дале, шура а тІаккхет, шозлагІа-дале, цун дикал а тоалу.

Доахана телача концентрировании доакъара юкъе 80 процент ДКУ яхача агрегатаца гІожа аьта мукх хул. Из бахьан долаш Іатта керо дерригга цхьатарра дика чакхдаккхац из. ДегІа энерги зехьа йоаяр мара, кхы башха пайда бац цу доакъаро. Кагий аьтар хьайбай керо чакхдоакха. Цунах зе а хул. Шура яккхарга дІадодачоа тІаккхет, концентрировани доакъар эцара дІадахийтар. Иштта из нийслургдоацаш, шоллагІча сортех дола кІа, мукх, кен, хьажкІаш, горох хилийта еза концентрировании доакъара юкъе. КегийгІа хургйолаш, уж культураш вальцови хьайрашца чакхъяха еза, из аьттув боацача. ДКУ-ца аьтар цацаца ловса еза, диса доккхагІа дола доакъош тІехьагІа юха а цамцадоахаш гІулакх а деш. Иштта из дича концентрирован-

Специалиста хьехамаш

ни доакъаро боккха пайда бу хьайба организма, шура а дикка тІаккхет, хьоанал а лакхлу. ТІаккха тоалу шурий дикал кІезигагІа дале 5—6 процент.

Кхы а цхьа хІама. Чусоцадаь латтача хана, доахана тел шин-кхаь тайпара доакъара ча: кертерча даькъе мукха, кена, борца дар. Из а доакъара дар санна лархІац, уж культураш хьакхари ардари балхаш къаьста чакх а доахаш, ча пресс - подборщикашца хьа а эцаш цунах кепаш еш кийчдаьр мара. Хьакхари ардари цхьана а долаш чуийцачул тІехьагІа, йолхьингашца хьавІашка а тохаш цунах аргІаш даьр во хул. ХІана аьлча, иштта хьайийцача чаца хул лаьтта, дом, цул совгІа докъадала ца кхувш тІуна а хул из. Цудухьа аргІа юкъе дохкадала долало.

Цу кхоачамбоацара новкъостал ду догІо, лай хиво. АргІа кхоачам боллаш нийса хьалдетта ца хилча, цунна хий чудоал. Из кхаьчача моттиге а талх ча. ТІеххьара хьайбашта кІалхьарцара мара, доакъара пайдана хилац аргІаш а деш хьалдеттар. ХІаьта доакъара кийчдаь ча, дийнахьен буси хІаранена кІезигагІа дале кхоккха килограмм кхоачийташ йол доахана телаш ца хуле, алсамма шура яккхарга сатувса а дезац.

Кхы а цаІ. Кхоачам болаш доацандаь, кхом беш концентратех пайда эца безаш хьалача этта боахамаш оаха тІахьех, уж яьккхача шурий хІара килограмма 200 грамм кхоачийташ а доацаш. Іасилг Іодаьчул тІехьагІа хьалхара ялх бутт баллалца Іатта ма дуъа тела а цул тІехьагІа ца луш бита а. Цу гІулакхо шура алсамъяккха а цун хьоанал лакхъе а аьттув лургба.

ХІара шера Іаттагара яьккхача шурах юкъера лаьрхІача итт процент Іасилг докхадара дІайохийт вай. Цу гІулакхо боахама экономикана зе дергдоацаш, ІасилгІашта тела еза хьоанал лакха йоаца шура. МоллагІча ферме нийслу из дукха а луш, цхьабакъда, цун хьоанал базисни йолчул дуккха лохагІа а хулаш, хІаьта мел дика кхабарах, Іунал дарах из тІа ца кхетийташ доахан. Хьалхарча шин бетта 3,6 процент, хІаьта кхы а лакхагІа хьоанал йола шура Іасилгашта кхыметтел зене я. Цу тайпара, базисни хьоанал йоагІачул лохагІа йола шура Іасилгашта телара чотагІа а дикка лакхъе йиш йолаш да паччахьалкхенна дІателача шурий дикал.

ЛурчагІа тха района Ленина цІерагІча колхозе цхьоалагІча ферме хІанз оаха яххача тайпара болх вІаштІехь а баьккха, фу хиннад хьажара бархІ ди даьлча техкачул тІехьагІа гучадаьлар, ферме гІолла йоаккха шура 11 процент тІаккхийтталга, хІаьта цун дика 18 процент лакхъенналга.

В. ЧЕРНОВ,
Іилманхо-зоотехник.

Доазол дехьара

Румыне хІара шера конвейер тІара арайоал 100 эзар совгІа легкови автомашинашеи вездеходашеи, царех доккхагІдола дакъа экспорте дІадохийт.

Мехка легкови автомобилаш хьаю кхаь предприяте — Питештера «Дачия», Крайовера «Олтсите», хІаьта вездеходаш Кымпулунг—Мусъелера заводе хьаю. Румынски автомобилаш счар планашка — дикка дукхагІа дизельни доагораца, газаца болх бу машинаш арахецар.

СУРТА ТІА: Питештера «Дачия» яхача автомобильни завода продукци.

Аджерпрес—ТАСС сурт.

СССР—ФРГ: «ЮКЪАРЪЕВРОПЕЙСКИ ЦІЕНГА»

ФРГ бахача наха М. С. Горбачев лоархІаш хилар къаьгга хьахьокхаш дар советски кулгалхочул официальни визита программагІа лаьрхІа хинна еррига мероприятеш чакхйоахача хана цар из чІоагІа безаме, цІенача дег тІара тІаэцар.

«Горби—Горби — Горби!» яхаш цІогІарч деттар, официальни протоколах а доацаш. СССР делегаци цхьанахьа массехк минота сецача цІаьхха цига гулалуш хиннача дуккха эзараш наха. «Гласность», «Перестройка котъяккха!» — уж кагирхой барзкъашта даь эггара моднегІа дола йоазош. Цкъа М. С. Горбачевга моаршал хоаттача немцашта юкъе дуккха советски символика бІаргаяйча цхьан комментатора аьлар: «Вай «шийлача тІемана» таьзете долаш санна хет сона»...

Уж дешаш наьха дегашка дийшар. Советско-малхбузенгермански цхьан яь Заявлени нахалга яьккхача массане а кхетадир шин мехка юкъера гІулакхаш тоалуш доагІилга. Советски Союзой ФРГ-ей мадарра аьлча, дІакхайкайир социализмеи капитализмеи вІашдухьала латтара историе чухь ше морг кхы хинна йоаца, конфронтаци эшаяра, Малхбоаленеи Малхбузенеи дика лоалахол, вІаши гІулакхаш леладара гарантированни хьалаш хьакхоллара тІадерзадаьча политически де лерхІарий программа.

Мадарра аьлча, цІихезача Делийски декларацеца нийсде йиш йолча цу документа маІан СССР-ан ФРГ-ей юкъерча шин оагІорахьарча отношенешта дена Іац. Укх тІа шин паччахьалкхено Европе моллагІа тІема конфликташ хила тарлулга тІа ца эцаш йолча кердача уйлана идеяш, вай дукха хІама лайнача континента дика кхоане хилийтара доагІаш дола политически де дезараш могадир. Из заявлени Іойийшача къаьгга хьагуш да Европа военно-политически, экономически, технологически, культурни екъаенна хилар мишта эшаде йиш я. Хьалха алхха вІашдухьаленаш мара яц, аьнна, хийттача цу областашка юкъара моменташ а цхьатарра хьашташ а хилар. Военни сфере химически герз дІадаккхар, СССР-ей США-ей 50 процент стратегически ядерни герзаш кІезигдар, НАТО-с, ОВД-с наступательни операцеш чакхйоахилга, цхьа эскар вокхоа тІагІорталга юкъера доаккхаш йола герзашцарча низий структура хьаяр.

Экономически областе белгалдаьхад, дискриминаци елга, бюрократически чоал ког беттал га юкъера а доаккхаш фирмаштеи предприятештеи юкъе шерра кооперации хьаяра а дегІакхувлара а хьакъехьара де дезараш. Иштта СССР-ан 12 мехкаи — Европейски экономически сообществай членаштеи юкъера диалога хьинар айде, тІехь-тІехьагІа транспорта, энергетика, унахцІено лораяра, бувзама даькъе юкъара структураш хьае лерхІ.

Цу тайпара политика къамаьл а доацаш, юкъера тешам чІоагІбара гІулакх деш хургья. Цо ший аргІагІа масштабни Іилма-технически кооперации вІаштІехьъяккха, наха, хьалхарча аргІагІа кагирхошта юкъе бувзамаш оттаде а уж дегІакхувла а лерхІ. Ховш махиллара студенташеи дешархошеи шоайла бувзамаш оттадаро, культура даькъе вІаши гІулакхаш леладаро, иштта дунен халкъашта юкъерча туризма халкъаш шоайла хийра хила эшаде таро лургья.

Бакъда, Заявлене тІа керттердар латт эггара хьалха документально хургдолча «юкъара Европейски цІен» контураш хьахьокхарах, цунах хІанз дукха дувц Малхбузехьа а Малхбоалехьа а. Цу цІен архитектурни принцип цхьалха я, цхьабакъда, из маяра хьагучайоал бонски Заявлене тІа: «Массане а вахаре чІоагІа лоархІам бола проблемаш массайолча паччахьалкхенашта, халкъашта цхьана мара къоасталургьяц».

Цхьана, барт тайна, вІаши духьаленаш а йоацаш. Из маІан долаш дар М. С. Горбачева ФРГ визит йолча хана мел хинна вІашагІкхетараш. Шин мехка позицеш вІаши гарга яр цхьацца болчарна дагадоацар хилар.

Бонн.

К. КРАСНОКУТСКИЙ.
АПН соб. корр.

XXI-ча БІАЬШЕРЕН ШКОЛА

Хетаргахьа, хьалха укхаза латтача дайме Хосокава Кэ яхача феодальни гІала ший тайпарча архитектурагІа хьаяьча баьде-цІеча здане наІарашка тхона накъавера географии обществоведении хьехаш вола г-н Саваути.

— Фу хет сэнсэйна, «Сёэй» лакхехьарча классашкарча дешархошеи советски дешархошеи шоайла гІулакхаш леладара йолча таронех?

— Тхо, хьехархой, теркам тІабахийта хьежаш да шун перестройкага. Сона хетачогІа, Японе из мишта лоархІ шоана ховш хила деза. Дика хет вай мехкашта юкъера отношенеш тоалуш латташ хилар. Дешархоша шоайла гІулакхаш леладар пайдане хІама да, хІана аьлча, из вай кхоане я, цар дукха чоалхане проблемаш къоастае езаргья. Шун школаца, моллагІча частни школаца гІулакхаш леладар дайноаной расходашца дувзаденна мадий... Тхо, японцаш, цунга дІаІемад: дукха японцаш доазол дехьа деша багІа. Цхьабакъда, укхаза тхо долча деша кІезигагІа ух. Доазол дехьара Японе шинкхаь шера цу е вокх дешара заведене е лаьрххІачакурсашка деша воагІачо шийна хьалхашка цхьа декхар оттаду — махулла шийна рузкъа Іоадар. Из дара уж дешара мукъайолча хана моллагІа болх бе раьза хул. Бакъда, цхьабарий дикача вузе деша отта таро хул. Хетаргахьа, Советски Союзе хІанз а дерригa паччахьалкхен да?

— Тхо долча хІанз дувцаш да кооперативни школаш хьаярах дола дош.

— Из теркам тІаозаш да. Укх тІеххьарча шерашка тхо долча а хоалуш я кооперативни школаш хьаяра тенденци. Сона хетачогІа, цар частни школашка санна дай традицеши гІулакхаши дегІакхувл. ЧІоагІа теркам тІаозаш я Сидзуока префектурера школа опыт, цига массехк къонача интеллигента хьунагІа школа вІашагІъеллай. Цар лерхІ, бераш Іаламa юхе, нахаца а долаш хьалкхеде, цар творчески говзал, дунен художественни хьисапе довзар дегІакхувл. Школа идея хьахьокх «Скола» яхача цун цІеро, хІаьта цо Сократ, Аристотель, Платон дагавохийт.

— Мишта къестаю цу тайпарча школай материальни проблемаш?

— Частни чар санна къестаю. Дешархой даьша луча средстваел совгІа оаха цхьайолча частни фондех пайда эц, иштта тхона новкъостал ду муниципалитета. Кердача реформа лерхІ паччахьалкхен дешара заведенешкарчул дукхагІа кагирхой деша багІача частни ярашта дукхагІа новкъостал де. ...Цхьабакъда, вай актови зале чудаха деза ха -хьатІаэттай...

Йоккха зал, креслашка массехк бІаь 12 — 18 шерага кхаччалца ха яьина, цхьатарра кІай юбкаш, сина жакеташи кІай блузкаши ювха йиІигаш. Сцена юхе гІолла баьде-боалий беса бархат тІатесса дІаьха истол латт. Царна хьалхаґа 25 йиІиг латт, хІаранена хьалхашка биъ дошо гургал ба. Уж цаІ шоллагІчул боккхагІа ба, истола цхьан оагІорахьа эггара боккхагІбар, ах метр гарга диаметр а йолаш, хІаьта вокх оагІорахьа — эггара зІамагІбар. Гендела хоза теркам тІаозаш йола торжественни музыка. из цар профессионально кхоачашъяр. Гургалий оркестр — английски университетаца гІулакх леладарах хьахиннар да, из Японе цаІ мара яц.

Кафедра ректор ва «Сёэй» хьакхеллачун виІий воІ: «Тха школа тахан 104 шу дуз, из нравственни хьехам луш я. Хала ханаш яр Японе доазол арахьарча дуненца леладеш дола гІулакхаш тІа ца эцаш. Тха иразагІа уж ханаш дІаяхай, хІаьта оаша кагирхоша из кхетадергдац... Укх деноцка школа уйчен чу елхаш лохехьарча класса дешархо бІаргаяйра сона. «Со классера цхьаннена а езац»... Новкъа да, хала хет, цхьабакъда, фу аргда аз цунга. Школа — из безама никъ, цхьабакъда, кхетадой-хьогІ вай керттердар? Сийлахь-воккхача немецки яздархочо Томас Манна яьхад: ираз хьо везарца дац, хьона везарца да...

Школера арадовлача хана тхо дуккхача йиІигашта юкъе нийсделар. Къаьстта йицлац царех цаІ — 12 класса дешархо 18 шу даьина Мити Сигэканэ. Из дукха ха йоацаш Москве хиннай. Цун керттера безам — балет. Москве эггара хьалха из Доккхача театре яхар, цига «Чайкага» хьежар Мити. Цо вай Плисецкая чІоагІа лоархІ, иштта цун дагахьа хов «Май-сана» репертуар, еррига московски балет.

Владимир ДУНАЕВ,
АПН соб. корр.

ХІанз Намибера хьал тоалуш доагІа. Из чоалхане дерзадаьдар СВАПО отрядашеи къулбехьенафрикански эскарашеи шоайла баьча тІемо. Цо к.амаьл а доацаш, бухсоццаш дІадехар — Намибена деколонизаци яраи къулбехьен африкански регионa кхыча паччахьалкхенашта кхерамзле ІалашъяраІ дола дов дІадаккхара процесса новкъостал дергда.

СУРТА ТІА: Намибе административни центре Виндхука цхьан улица тІа сувенираш йохкаш латт.

Пренс Латин-ТАСС сурт.

Соцкультбыта объекташта—хадданза терко

Доал карардалар кхераш...

Гудермесе хьалъеча объекташта юкъе ший къаьстта теркам тІаозаш я города юккъе хьалъеш латта цхьа гІишло — 100 квартира лаьрхІа пхезза вІаштІардаь цІа. Цу объекта заказчик я Гудермесски биохимически завод. Ховш мадий, биохимзавод ше а хІанз хьалъеш мара йоацилга. Цудухьа гІадвуташ да, цун кулгалхоша юххьанцаденз шоай болхлошта йоакхо е, промышленни ярашца цхьатарра социальни объекташ хьалъе болабалар.

100 квартирах латта цІа хьалдераш ба «Чечингстрой» треста СМУ-9 болхлой. Балхаш укхаза дІадоладаьд соахка октябрь бетта денз, хІаьта цІа эксплуатаце дІадала деза карара шу чакхдоалаш. ТІаккха карагІдаргдий гІишлонхой йиллача хана объект йистеяккха? Мишта лела тахан укхаза гІулакхаш?

СМУ-9 керттерча инженера Тамаев Усама яхачунга ладийгІача, сагото е езаш хІама дац.

— Болх хІанз укх сахьате во дІабодац, — дувц У. Тамаева. — Масала, 100 квартирах латта цІа хьалдеча коллективо укх шера хьалхарча ах шера план 230 эзар сом долаш хІанзле карадерзадаьд 249 эзар сома гІишлон балхаш. Объект ший ханнахьа ІалашъЮ эшача гІишлон материалашца. Управлене еррига а бригадаш боахама расчетагІа къахьегаш я. Айхха бувзам лоаттабу оаха заказчикашца а. ХІара оршотдийнахьа биохимзавода викалашца цхьана чакхйоах оперативни штаба заседанеш. Цигача дувц хьалхашка эйттача проблемаех, теркалъю заказчикий замечанеш.

Бакъда, объекте кхаьчача тхона хезар а бІаргадайнар а управлене керттерча инженера дувцачунца вІашкадоагІаш дацар. Дийнахьа цхьайттагагІа сахьат доладенадар. ХІаьта гІишлонхой хІама а ца деш багІаш бар. Цун бахьан башенни кран болх беш ца хилар дар.

— ЧІоагІа хьовзам бу тхона цу крано, из касткаста йох, — яхаш кадаш вар гІишлонхой бригада бригадир Шахаев Сайди. — Тахан нийслагІа ди да цо болх ца бу. ХІаьта берига а болх цунах тийша мабий. Селхана кран тоаяь яьннаяр. Амма, ший хьакимашкара боко ца яьккхача крановщика болх дІаболабе йиш яц. Цудухьа из тахан Грозне вахав. Цунга хьежаш дагІа тхо.

Ювцаш йола кран Грозненски гІишлошта механизаци яра управлене доалахьа я. Гуш махиллара, цо цІена кхоачашдац шийна тІадилла декхар. ХІана аьлча, тахан объекте дукха простояш хул духхьала механизмаша болх ца бар бахьан долаш, уж каст-каста йохар бахьан долаш. ХІаьта укхаза тхо цецдоахаш дар гІишлошта механизаци яра управленес, цун болхлоша цхьаккха а хІаман жоп луш ца хилар. Масала, техника бехкагІа гІишлонхой болх сецаб. Дувца эшац, из цу сахьате Іатъ цар гІулакхашта, къаьстта хьадоагІача алапена. Бакъда, крановщика сеца лаьттавар е вацар, аьнна хІара дийнахьа 8 сахьата доагІа алапи хьател ший управлене. ДІатехкача гучадаьлар С. Шахаева бригада простояш яйтара бахьан долаш гІишлошта механизаци яра управленена гІод тоха бокъо йоацилга. Из бокъо шоашта дІаяьккхай СМУ-9 кулгалхоша. Механизаци яра управленеца эгІа лац. Из ца де, уж кийча ба шоай болхлошта зе хилийта. Цудухьа йох-кх каст-каста механизмаш. Цудухьа сагота вац-кх крановщик а. Из хургдацар, нагахьа санна цун алапи гІишлонхоша хьадаьчох тийша даларе.

Вай ювцаш йола С. Шахаева бригада управлене эггара дикагІа лоархІаш я. Лакхе белгал мадаккхара, коллективо кхоачашъю средстваш караерзаяра планаш. ХІаьта шоай балха лелача гІулакха раьза бац гІишлонхой, хІана аьлча геттара а чоалханеча хьалашка къахьега дезаш хул. Коллектива вІаштІехьдалац ший ерригача таронех пайда ийбе, берригa низ дІатІа а бахийта болх хьабе. Цун бахьанаш дукха да. Эсала латт объект гІишлон материалашца Іалашъяра гІулакх.

— Управлене ва пхи снабженец. Бакъда, алапи хьайдар мара цар тхона хьадеш гІо-новкъостал дац. Тахан объекте кІезиг-дукха материал хьаІоваа бахьан башенни кран сеца латтарах оаха бархІ-ийс дийнахьа болх ца бар мара дац. Вешта денна материалага хьежа дезаш хул тхо. Цул гІойле яцар, шиннега кхаччалца снабженцаш кІезиг а баь, царна алапи тІа а теха, болх хьабайтача, — яхаш дувц С. Шахаева.

ГІишлонхой материалашца лерттІа Іалаш ца барал совгІа, уж геттара во а я. Къаьстта во я кирпишк. Из арахец Гудермесски кирпишк еча заводо. Дукхаза лийткъаб гІишлонхой шоай управлене кулгалхошка а моттигерча Іаьдалга а. ОарцагІбаьннабар заказчикаш а. Цкъарчоа кирпишк хьа ца ийе а хьежабар бригада болхлой. Амма, цунга лерг а хьокханзар завода кулгалхоша. Шоашта ца езе дІа ма ийе, аьлар. ХІама хувцадаланзар. Из хьадоагІа дуккхача шерашка денз. Цхьан хана арахецаш йола кирпишк во хилар бахьан долаш Гудермесе шозза вІаштІардаьчул лакхагІа цІа хьалдайтацар. ХІанз хьалдеш латтар пхезза вІаштІардаь мадий. ХІаьта из хьалдотташ йола кирпишк гІишлонхоша яхачох, кхы а вогІа я, цунах хьалдаь цІа кхоана чухарцар кхерам ба. Из дерригa хьал довзаш ба Гудермесски горисполкоме а парте горкоме а. Цудухьа цецвоаккхаш да цар укхаза хІанзалца хьа порядок ца яр, бехке вар бехктокхаме ца озар. Кхоана цІа е кхьйола керда хьаяь объект чухаьрцача тІехьа махургдий.

Дикка ха йоаю бригада болхлоша шоай управлене растворно-бетонни узело ханнахьа бетон е раствор объекте хьа ца кхахьийтар бахьан долаш. С. Шахаева кулгалдеча коллективо ший болх дІаболабу ІуйрИйна 8 сахьат даьлча денз. ХІаьта цунга хьежжа 8 сахьат даьлча раствор объекте хьакхачийта, аьнна хІара дийнахьа заявкаш тел бригадас. Цхьабакъда, раствор дукхагІйолча хана ІуйрИйна 10 е 11 сахьат доаллаш мара хьакхачац. Вешта аьлча, из ха яллалца болх а ца беш Іохайша багІа беза нах, хІана аьлча ювцар каменщикий бригада майий. Эсала вІаштІехьдаьхад гІишлонхой къахьегама хьалаш. Укх тІеххьарча иттех шера болхлой спецовкаши каскаши мара кхы гІишлон инструменташ еннаяц тхона управленес,— яхаш дувц бригада болхлоша, — оахоша цІагІара хьакхухь ведараш, мастеровкаш, гонарч, кхыдар. Коллектива яц инструмент чулелае шій склад.

Хеталу, С. Шахаева бригада боахама расчетагІа къахьегаш ма йий, цудухьа укхаза дикагІча оагІорахьара хувцамаш хила а ма дезий, аьнна. Бакъда, вайна гучох гІишлонхой балха тІа холуш хувцаденна хІама дац, хьалха санна массаза а нийслуча кхоачамбоацараша тахан а новкъарле ю бригада гІулакхашта. ХІана? МалагІа бахьан да къахьегам вІаштІехьбаккхара кердача формас коллектива гІулакхаш бокъалгахьа ца дахар?

Цу хаттарашта жоп а луш бригадира Шахаев Сайде дийцар:

— Боахама расчет пайданеи дикеи форма хиларах тхо шекдац. Бакъда, мадарра дийцача тха управлене из болх беш-м яц, наьхаташ тІа мара. Кулгалхоша формана, тІагІоллара леладу из гІулакх. Тхоай лоІамагІа цхьаккха а дош къоастаде бокъо яц тха. Планаш тхога ца а хетташ лакхера Іочуяйт тхона. Уж бригада таронашка, низашка хьежжа увттаяц. Оаха дикагІа болх мел бу планаш а ийю, тха чотагІа кхыча бригадай, управлене гІулакхаш тоаде гІерташ. Тхона бокъо лац юкъарчал доацаш смежникашца бувзамаш лоаттаде. Из бахьан долаш смежникашцара гІулакх во лел. Нагахьа санна цар бехкагІа оаха простояш йича смежникашка гІод такхийта бокъо яц бригада. Из дерригa а юххера тха коллектива белаж тІа ІотІадуж, наьха алапеш болх хьабешшехьа лохлу.

Бакълув бригадир. Управлене кулгалхоша къаьнарча ІаьдалагІа гІулакх леладарах, доал шоай бера дІахеца ца тигарах, е вешта аьлча бригада ший лоІамагІа ца йитарах наьха инициатива ехк, къахьегам вІаштІехьбаккхара кердача формаех цар дог-безам эккхийт. Болхлошта дІакхачац шоаш хьадаьчох доагІар. Оттадаьча договорагІа сметни стоимостах 15 — 18 процент ахча бригада дІадала декхарийла я администраци. Бакъда, цо кхоачашдац боахама расчетагІа къахьегача коллективаца оттадаь договор. Шийна дагадеххар мара хьадац. Хьалха санна тарифни сеткагІа тел алапи. Юхедисар, ерригача управлене хьал дІанийсде гІерташ, тІехьаюсача бригадашта юкъе дІадекъ. Кхыча тайпара аьлча, уравниловка е гІерт. ХІаьта боахама расчетагІа къахьегача коллектива цу тайпарча принципагІа кулгалхоша гІулакх леладаро материальни даькъе дикка хІама кхет. Докхха да бригадана цунах хьаухула моральни зе а. Кулгалхой дешах ца тешаш, алапеш къахьегарга хьежжа ца хиларагІа дог а ийкхе балхара дІабувл. Масала, юкъера хьайийцача тІеххьарча шера дикагІа лоархІача С. Шахаева бригадера а дІабахаб 30 процент болхлой. Кхьйола коллективаш ювца а эшац. Геттара а новкъа хет дІабувлараш юкъе йоккха балха опыт йола, дика специалисташ дукха хилар.

Бригадира С. Шахаева хетачох, из а кхьйола а проблемаш дІайоахалургьяц нагахьа санна гІишлонхой бригадаш шоай лоІаме ца юте, царна шоай гІулакха дай уж шоаш хилара йола уйла чу ца йоссайой. Цу гІулакха нийсса никъ а лехабар Шахаев Сайде кулгалдеча коллективо — аренда юкъейоалаяр.

— ХІанз тха бригаде болх беш 40 саг ва. Оаха пенаш хьал а дийя тховнаш тІатехк объекташта — йоах С. Шахаева. — ДІахо отделочни, кхьдола балхаш кхычар ду. ДикагІа хургдар, чІега дІатоха мара ца безаш, объекташ оахоша дІачакхйоахаре. ТІаккха айлургбар наьха бехктокхам, хьадеча хІаман дикал. Цудухьа тха безам хиннабар отделочни а кхьдола а балхаш оахош кхоачашдергдолаш 100 сагага кхаччалца бригада шер а яь арендагІа къахьега.

Халахете а, из инициатива хьаллацанзар управлене цхьанне а. ХІаьта гІулакх бокъалгахьа даккхара ший оагІорахьара администрацес гІишлонхошта цхьаккха кердадар хьалхадоаккхаш дац. Цун бахьанаш, хетаргахьа, довза хала дац. Управлене кулгалхой, специалистий безам бац кердача тайпара уйла е, хІана аьлча моллагІа а кердадар юкъедоаладаро дІадех дукхагІа хьоцар доаккхалга, доалдара къаьнара оамалаш хувцилга, коллектива хетараш лоархІилга.

Теша лов цу тайпара гІулакх леладеча управлене администраце балха «Чечингстрой» объединене кулгалхоша боагтІа мах бергболга а С. Шахаева кулгалдеча коллектива аренда юкъейоалае хаьдда новкъостал дергдолга а. Иштта мара вІаштІехьдаргдац гІишлонхошта хьалхашка латта проблемаш тахан къоастае.

Х. ШАДИЕВ,
тха спецкорр.

БолхІлошца хинна вІашагІкхетар

Укх деноцка «Красный молот» завода активаца вІашагІкхетар хилар НГІАССР чурча гІулакхий министра П. П. Чернышова. Ший къамаьле Павел Павловича актива довзийтар республике долаш дола хьал.

— Вай республике, кхыча регионашка хьежача, хьал дикагІа да, — аьлар министра, — хІаьта а да веларгволаш дац сурт. Укх теххьарча 5 бетта дерригa зуламаш, цхьана дІаьлархІача, 3 процент дукхагІа хиннад, хІанз - укх сахьате лаьгІлургда, аьнна хІама а дац. Масала, хала, ийрча зуламаш 12,4 процент дукхагІа хиннад, наркомани — 6,7 процент, хІаьта кхелетараша деш дола зуламаш 30 процентага кхаьчад. Сенца дувзаденна да из ийрча гІулакх? 1984 шера 3-ча квартале, къаракъ меларашца къовсам болабича гІоне, зуламаш кІезигагІа хила даьлар, вай республике меттел, берригача мехка а. Иштта хьадера из гІулакх 1988 шера сентябрь беттага кхаччалца, хІаьта къаракъ юха юкъедаьлча зуламаш дукхагІа хила даьлар, Россе из гІулакх 1988 шера хьалхарча квартале доладелар. Цхьа бахьан из да. ШоллагІдар да, сога хьаттача, из керттера а да, вай экономически база лоха хилар, наьха хьал-таро дика ца хилча спекуляци а, лакхе хьоахадьраш а, иштта кхы дукха зуламаш а юкъедоал. ДукхагІча даькъе цу гІулакаца дувзаденна да бераша деш дола зуламаш.

ДІахо П. П. Чернышова дийцар органий болхлоша зуламхошца лоаттабеш болча къовсамах лаьца. Из дикагІа дІабовзийта масалаш а доаладир.

— Уж зене хІамаш милице болх дика ца барах хул, яхаш къамаьлаш да наха юкъе, — аьлар министра. — Цхьаццадараш бакъда уж. Милицен юхь-сибат да участкови инспектораш. Оаха кхыча болхлошта санна аттестаци ю царна а, уж 4 оценка йоаккхаш, чакхбоале, шоай балха тІа бутт оаха, ца боале... Бакъда, цхьаццабараш цу гІулакха чІоагІа раьза боацаш хьайзар, из фу бахьан долаш дар кхетаде хала дац. Цу аттестацех 49 саг балхара дІаваьккхар оаха. Участкови инспектор цун участке бахаш болча наха могавеш хила веза, хІаьта цу участка тІара организацеша, предприятеша могавеш а хила веза, 3-гІа йола оценка яла еза цунна исполкомо е юрта Совето, юххера а командованес а оал ший дош. Цу тайпа болх дІахьу оаха тІехьа тІайоагІача ханашка тхоай кадраш дикагІа хургйолаш.

ДІахо П. П. Чернышова жоп делар, къахьегамхоша шийга деннача хаттарашта.

М. УГУРЧИЕВ.

Болхлочун уйлаш

СОВЛЕН МУХЬ

35 шу да аз машиннаькъа транспорте болх бу. Сона дага а доагlаш къахьегам вlаштlехьбаккхара дукха формаши методаши хувцаеннай тха отрасле. Уж ерригаш а пайдена яцар ала валлац со. Цхьачар машиннаькъахой вахаре шоай лоархlаме моттиг дlалаьцар, уж тахан а тlехь болх беш я: Цхьабакъда, дукхагlъяраш гlулакхаш кхы бокъалгахьа ца доахаш, инструкцеш а хинна каьхата тlа йисар. Хlаьта цхьа хlама зийра аз: цар массане а новкъостал дора ишта а йоккха йола тха министерства, отделеней управленчески аппарат кхы а шеръе.

Хlанз ханаш хувцаеннай. 4 шу даьннад деррига а вай вахар, гlулакх леладар овлангара денз хийца, сеца леьттачара вай сомадаьха «перестройка» яха дош вай обществана юкъедена. Дуккхача предприятешка шоай лоархlаме моттиг дlа а лаьца, дlачlоагlъеннай къахьегам вlаштlехьбаккхара керда формаш. Лоацца дийцача, перестройка хьокхаеннай вай обществени вахара дерригача доакъоех. Цхьабакъда, тха министерства боахама механизм хьаийцача хlанз укх сахьате дукха хlама хувцаденнадац. Хьалха санна да тахан а гlулакх леладар. Цун бахьан да тха белаж тlа lалаьмате йоккха управленчески аппарат латташ хилар. Ховш махиллара, машиннаькъа транспорте къахьегама овсарле лакхъяре эггара хьалха эшар да керда техникеи керда технологеши балха юкъейоалаяр. Цу даькъе цхьадола кердадараш юкъедоаладаьд оаха. Масала, шишша вlашагlтеха поездаш лелаяр. Цо карагlдоалийт къахьегама овсарле дикка лакхье. Цу методах тхона боккха пайда баргбар, нагахьа санна ца эшаш йола управленчески аппарат кхаба ца езаре.

СССР халкъа депутатий хьалхарча Съезде дуккхача депутаташа шоай къамаьлашка ира оттадир управленчески аппарат лоацъярах дола дош. Аз дег тlара къоабал а ду, хьал а лоац уж къамаьлашl Хlана аьлча, миччахьа а хьо вахача кхетаду lа, перестройкана духьаллаттараш эггара хьалха управленцеш болга. Хьэзцаргья вай тха министерство. Из тахан — дlа-юха хьа цемога lалаьмате йоккха механизм. Цунна чуйоагlа наькъий министерство, отделенеш, линейни предприятеш. Сенна эш уж сел дукха. Вахаро а практико а хьахьекхад штаташ йоккхагlа хиннаяр, аьнна, балха пайда ца боалилга. Сога хьаьттача, аз машиннаькъа отделенеш дlайоахаргъяр. Тха отделене кулгалхой гаьна латт мугlареча машиннаькъахошта. Уж наггахьа мара хилац линейни предприятешка. Довзац моттигашкара хьал, наха хетар. Дукхагlча даькъе вахарца вlалла ювзаенна йоаца циркуляраш, приказаш lочу а ухийташ багlа. Хlаьта шоай приказаш кхоачашдайтара сагота а хилац.

Дуккхача шерашка аз укх системе болх беш сона наггахьа мара яйнаяц царгара хьаькъале распоряжени. Цудухьа отделене эггара хьалха дlаяха еза отделаш, хlана аьлча яьсса распоряженеш телар мара цар кара хlама дац. Доагора - энергетически ресурсаш цар кара яц, запчастешца новкъостал де магац. Тlаккха доагlа а доагlаш хаттар отт: «Фуд царна де карагlдолар, малагlча гlулакха лелаеш я ужl»

Перестройка еш ба алийтар духьа, хlанз тхо долча уж еррига отделаш цхьан технически отделе вlашагlтоха гlерт. Тlаккха из дарах фу хувцалургда, малагlа пайда баргба? Цхьаккха а баргбац, хьалха массехк отделашка хинна нах хlанз цхьан отделе хьагулбар мара. Дlаяха еза еррига а отделашl Иштта дlаяккха еза хоамаш хьагулдарал совгlа кхы хlама ца деча локомотивни диспетчера, гlулакха цхьаккха а влияни ца еча подотдела начальника а райпрофсоюза а штаташ. Со тийша ва, начальник керте а латташ цхьа отдел йитача дукха пайданегlа долгах. Из хургья финансаш кара а йоацаш, духьал поездаш дlа-хьа леларе доал деш йола къаьстта предприяти. Хlаьта хlара линейни предприятона йизза финансашта доал де паргlато дlаяла еза. Тlаккха тахан хулаш дар фудl Ше-шийна финансировани е йиш йолаш хозрасчетни предприяти яц локомотивни депо. Из бахьан долаш боахама расчета деррига маlан дов.

Масала, 1989 шера хьалхарча квартале тха вlаштlехьдаьлар къахьегама овсарле алапел сихагlа дегlайоалае. Хlаьта отделене кхыча предприятешта из де маганзар. Из бахьан долаш нах, 13-гlа алапи хьаэца ца могаш лел. Гуш де уравниловка яьлга.

Отделене аппарат — из мугlареча предприятешта кеч боалла беза мухь. Хlаьта овлангара денз командно-бюрократически система кlалтlар ца йоаккхе, тамаш-якх еррига экономически проблемаш вайна къоасталой.

Ю. ИВАКИН,
Грозненски машиннаькъа отделене Гудермесски локомотивни депо машинист.

Пайда эцанза юса таронаш

Соми бешамаши лелаерашта гlо дара, цар цу гlулакхацара безам совбаккхара вай мехка цхьайолча регионашка аьхкии гурахьеи лакхъю шекар дохкара нормаш. Хlанз хьаяьннай комараш, гурже боалаш, кхыйола хlамаш. Нах вареньеш, компоташ е болабеннаб. Цу гlулакха, ховш ма хиллара, эш дукха шекар. Укх деношка Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Совето соцам тlайийцаб ахкан замалахьа ийдархошка хьалха дехкачул шозза дукхагlа шекар дохкалда, аьнна. Хlаранега бетта шиъи ахи килограмм йохк. Тlаккха, уйла ел оаша, тоъаргдий из компоташ, вареньеш е? Тоъаргдац. Цо кхы lаяха новкъостал дергдац бешамаш лелаерашта. Доацаче, хьалха санна, юха а довргда бахача наькха бешамашка хьалкхедаь беркат.

Оаха, бешамаш лелаераша, дика кхетаду из проблема вай республике цхьанахьа хинна ца lеш, мехка кхыча областашта а краяшта а хьалхашка латташ хилар. Шекар, кхыйола наха чlоагlа хоатташ йола продукташ талонех йохк тахан дуккханахьа а. Цудухьа СССР халкъа депутатий хьалхарча Съезде а дуккхача депутаташа хала а хеташ, дог а лазаш дийцар тlехьа а ца тетташ денна хиланза яргйоацача кхачан продукташца нах lалашбе безилгах.

Бакъда, къамаьлаш дувцарах шекар а кхыдар а хургдац. Фуннагlа даь а из проблема дlайоаккхаргйола хlама хьаде деза. Сога хьаьттача чурча таронех бизза пайда ийбича къоасталургдар из дош. Масала, вай республике шер-шера дукхагlа хулаш латт шекара свеклаш кхею кхаш. Вай долча йолаш я шекар ду завод а. Тlаккха эхь деце баха нах талонаш тlа а ховшабаь вай республике багlар, шекар тоъац ала?l Хьал цу тlа кхоачадар бахьан. тхона хетаргахьа, довзаш да: доал доацаш хилар, бехктокхам ца хилар. Хlара шера дукха мерза овлаш дов кхашка чуэца я ца кхувш. Иштта шекара свеклаш йоаю кхай тlара заводе качча лца транспортировка еча хана, хlаьта укхаза уж йоачонех кlалхаръяха моттигаш, кхоаленаш, складской помещенеш ца хиларах, боахамаша чуийца продукци ханнахьа дlа ца яхьийтарах, и. кх. дlахо а. Цудухьа нийслу-кх укх тайпара тамашне хlама: шер-шера республике шекара свеклаш дукхагlа йоах, амма, бухсоццаш цунах хьаю продукт — шекар — тlа-тlа кlезигагlа хул. Укхаза цецвоаккхаш да цу гулакха цхьа саг жоп луш ца хилар.

Цу дерригне шаьра хьахьокх чурча таронех вай республике бизза пайда ийборе, цу деша бехктокхаме болча кулгалхой, болхлой из продукци кхай тlара потребителашка еррига а дlакхачийтара тlехь бехктокхам айборе, шекар ца таара проблема хург ца хилар. Цудухьа цу деша эггара хьалха уйла е езараш ба республика халкъа тlахьожама комитета, агропрома болхлой. Укхаза тахан дукха де йиш я профсоюзий шоай общественни тlахьожамхошка гlолла. Цар декхар да шекара свеклаш хьалкхеяра, ханнахьа чуэцара, цхьа килограмм зехьа ца яйтара, кийчча продукци торгови учрежденей складашкеи тикашкеи дlалечкъа ца яйтара гlулакха хlара денна тlахьожам лоаттабар а бехкеволчоа доаггlа таlазар дар а. Тlаккха талонех шекар ийде дезаргдац вай республике бахача наьха.

Н. ОЛИМПИЕВ
тlемен къахьегамеи ветеран, бешамаш лелаер.

ИРАЗ ДОАДУ ЗУЛАМ

Нанас lовешше хилац сагах зуламхо, наркоман, токсикоман е алкоголик, иштта кхыдола сакхат шийх доаллаш. Цу наькъ тlа саг валара бахьанаш дукха а шиший а да. Дукха масалаш да вахаре харц новкъа ваьннар сакхетамчу верзаш, ше леладер нийса доацилга кхетаде волалуш, тlаккха дlадоал цох мел доахка гlалаташ, обществана, ший наха, цlагlарча дезала пайдане саг хул цох. Из вай массане а къоабалдеш хlама а да.

Цхьабакъда, кlезига йоаца моттигаш нийслу шийх доахка во гlулакхаш дlададаха, иманачу верза ца тугаш а. Шийна а гонахьа барашта а бала ба из саг, моллагlа зулам дала тарлу цунгара миччa хана. Иштта хlама нийсденнад городе Малгобеке вахаш волча Ханиев lаддалсалама вахаре а. Духхьашха хулигански гlулакхаш леладар бахьан долаш чувелла диъ шу ха яьккхар цо набахте. Цул тlехьагlа кхы а кхозза ха теха хиннай цунна, тайп-тайпара зуламаш дар бахьан долаш. Цу дерригача воча гlулакхех эггара зуламегlа дар да наркотикашта из тlехьавалар. Духхьашха царца «хьоашал» тессар цо 1979 шера. Цу хана наркотикаш леладар а йохкар а бахьан долаш шин шера чувалла ха техаяр цунна. Цох урок хиланзар lаддалсалама. Ше мукъавоаллаше а юха а цу «кlайча lожала» тlехьаваьлар из. Дукха ца говш цlаьккхазза а суда гlанда ха вийзар цун — хlанз цунна техар 3,5 шу ха яр. Хетаргахьа кхеттал хlама дар цунна тlакхаьчар, амма наркотикаша атта дlамичахец шоашта каракхаьчар, цунна шийна чlоагlа из ловш ца хилча. Хlаьта керттердар да цу зулама чlоагlа тlехьабаьнна бола новкъостий шийна лаха l. Ханиева даим а аьттув бувлаш хилар, наркотикаш яха а уж йохка а городеи гонахьарча юрташкеи цунна гlончаш корабеш хинна хилар. Деш хlама доацаш, хьаьнала къахьега кхыбараш а ца буташ, нийсача новкъара уж боахаш лелаш хиннача цу «гlорваьннача кlанта» куташ хоадайир милице болхлоша укх шера апрель бетта. Город Малгобеке цхьан улица тlа из соца а ваь чухьежача цунгара дlалаьцар анаша. Цу дийнахье а цун цlагlа чухьежача кхы а корайир из, шекар чудолча банка чура.

Тешаша а цо ше а даьча лоткъамашка а хьежжа гучадаьлар Ханиев lаддалсалам наркоман вола тоъал ха хиларца шоллагlча стаде алкоголик волга а низагlа дарба дайта дезаш из волга а. Цул совгlа, цунгара даьннача зулама хаьдда мах бир Малгобекски городской халкъа судо — диъ шера чувалла ха техай цунна. Дlалархlалаш оашош мел ха йоаю цо, набахте валлар бахьан долаш е шийна а е наха а пайдана воацаш. «Кlайча lожала» тlехьаваларах цунна даьнна «доккха беркат» да-кх из. Хала хета, хьашт дале, ший ираз доадаьча цу сагах къахета а мара кхы де хlама дисац цун гаргарча наха. Вай общества визза саг хила, шийна а ший дезала а пайдане дар де, иразе, беркате ваха, лерттlа вахаре ший гlулакхаш чакхдаха, кхыйола сагах йоахка дикагlйола оамалаш гонахьа барашта дlайовзийта могаргдоацаш ваьннав из вай обществах, гаргарча нахага, новкъосташка — мичахьа хьийжадтеш шо, ханнахьа хlана соцаваьвац оаш из, харцахьарча цудухьа хатта ловр-кх цун новкъа валарах, боаггlаш кхетам хlана беннабац оаш цунна? Хетаргахьа хlара дезала дас, массаболча боккхагlчар уйла йича бакъахьа яр-кх шоай тlехьенах, цунна нийсса а бакъахьа а бола кхетам балара ший ха а низ а ца кхобеш. Хlаране де йиш йолаш дар, низ дlакхоачар цу хьакъехьа дича дlадаргдар вайна юкъера наркомани яха зулам.

А. ПЬЯНИКОВ,
юрист.

ПИСЬМОШ

Ветеранаш-доттагlий

Укх сурта тlа шоана гуш бола кортош кlайденна, наькхаш тlа тlемеи къахьегамеи совгlаташ лепа мастераш В. Подколзини С. Чикуеви дика бовзаш ба «Грознефтехимремстрой» треста чуйоагlача СРСУ-4 коллективе меттел, ерригача «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене а. Уж чlоагlа лоархl укхаза, цар сий ду. Василий Дмитриевич Сийлахь-боккхача Даьймехка тlем тlа хиннав. Денал гойташ, вай Даьхе кортамукъале бахьан са ца кходеш латар из тlавенача моастагlчоа духьала. Дукха дувца ца эшаш, цунах къаьгга дола тешал да Василий Дмитриевича наькха тlа лепа тlема совгlаташ.

Тlом йистебаьнначул тlехьагlа хlалакбаь халкъа боахам меттаоттабеш хиннав С. Чикуев. Ветеранаш тахан а къахьегама мугlаре латташ, кагирхошта дикачун хьокхам телаш хьабоагlа. Цунга хьежжа, коллективо кхы а дукхагlа лоархl уж.

Каст-каста шоайла, эшшача дlа-хьа новкъостал деш, цхьан объекте болх бе безаш нийслу доттагlий. Уж шоайла байзар дийтта шу хьалха, В. И. Ленина цlерагlча гази мехкдаьттеи чекхдоахача завода ЭЛОУ-АВТ яха установка хьалъе йолаьча хана. Царна юкъе сиха тоссаделар доттагlал, корабир юкъара мотт. Хlана аьлча, уж шаккъе а цхьатарра уйлаш йолаш, цхьан даггара нах хилар. Цу тlа, шиннена кlоаргга довзаш дар гlишлош хьалъяра гlулакх, моллагlа а дош хьаькъалца, дог лазаш къоастадора.

Халахете а, ховш ма дий, йолаш йолча таронашка а моттигерча хьалашка а ца хьожаш цхьайолча хана уйла ца еш гlишлон объекташта проекташ уттаелга. Цу тайпара моттигаш нийсъелча чlоагlа накъабоал ветеранаш В. Подколзини С. Чикуеви. Цу ханна цар проектировщикашца пайдана доаца къовсамаш а ца доахаш, шоаш моттигерча хьалашкеи таронашкеи хьежжа хувцамаш ду проекта. Тlехьагlа ветеранаша хийцар дlатlа ца эца кlийле кораягlац проектировщикашта а бехктокхамеча кулгалхошта а, хlана аьлча, гlулакха пайдан хургдолча бесса мара хилац уж — гlишлон материалашта кхом бар, объект хьалъяра ханаш лоацъяр, кхыдар.

Доттагlало новкъостал ду ветеранашта къахьега, къаьстта кагирхошта нийсса кхетам балара, болхлой традицеш царна дlайовзийтара. В. Подколзина а С. Чикуева а хьинаре дакъа лоац перестройка яра, уж майрра духьаллатт командно-административни методах пайда а ийбеш болх лелабеча кулгалхошта, шоай кара болча болхлошца безаме, дег тlара гlулакхаш леладу. Гlалат далийтарашкара доаггlар хьадех, уж бехктокхаме оз, цlогlарч а детташ уж сийдоацача бахар санна йола оамал цlакхха а шоашкара гучаялийтаяц. Царна дика йовз производства специфика, хlара болхло, цунна карагlдаргдар. Цудухьа хьаькъал а низ а дlакхоач шоай коллективашка лерттlа къахьегам вlаштlехьбаккха. В. Подколзин къамах эрсе ва, С. Чикуев — нохчо. Цар кулгалдеш йола коллективаш а тайп-тайпарча къамех болча нахах латташ я. Цудухьа ветеранаша керттера лоархl царна юкъе догцlена, эздий гlулакхаш хилар, уж доттагlала мах бовзаши цу деша сийдеши хилар. Цунга хьежжа унахцlена да В. Подколзиней С. Чикуевеи кулгалдеча коллективашка моральни климат, лакха я къахьегама дисциплина, укхазара нах дlаахац.

СУРТА ТlА: ветеранаш-доттагlий (аьрдехьара аьттехьа) В. Подколзини С. Чикуеви.

Г. КУРИЛЕНКО,
къахьегама ветеран.
Автора сурт.

МАССАНЕ А ХЬИНАРЦА

Сона хеташ, гlишлон предприятешта юкъе дукха яц тхачул халагlа а чоалханегlа а болх болаш йола предприятеш. Наькъаш дахкарца а царна ремонт ярца а бувзабенна ба тха болх. Лакхе тхов боацаш, лайх, догlах, шелалах хьул а венна, къахьега йиш йоацаш професси я наькъахочун яр.

Аз из хьалхадоах, цу морча халонашка даьха коталон хьокхамаш мишта даьхад а уж мел мах болаш да а шоана хайтар духьа. Оаха а наха а доккхал ду керда асфальт билла шаьра никъ, тlоникъ, тоадаь хоза тlий бlаргадайча. Цу хьакъехьа царна бохам ца бе тхо хьожа а хьож.

Наьсаре цаl юрт яц хlанз районцентраца асфальта наькъаца ца ювзалуш. Цул совгlа, асфальта наькъа тlара ца боалаш Малгобеке, Карабулаке, Орджоникидзевская яхача станице. кхыча моттигашка кхача йиш йолаш ба наьсархой.

Наькъаш дахкара а, уж тоадара а балхаш хlара шера дукхагlа а дикагlа а деш латт. Масала, дlададахача шера керда наькъаш дохкаш а, хlаьта къаьначарна ремонт еш а 1181,3 эзар сома маьха балхаш даьд оаха. Уж планал 49,1 эзар сом дукхагlа да, хlаьта план 104 процент кхоачашъяьй.

Иштта чакхдаьккхар оаха 1988 шу. Тхона дика толам а хет цох. Хlаьта хlанз карара шу а толаме чакхдаккха лерхl оаха. Ший норма кхоачаш ца еш цаl подразделени, цаl болхло вац тха коллективе. Иштта да оаха тхоашта хьалхашка оттадаь декхар а. Дlабахача пхе бетта массадолча техника - экономически хьокхамех йола планаш дуккха хьалха кхоачашъяьй оаха. Хьалхале лелаераш дукха ба тха коллективе, хlаьта а къаьстта ала лов сона тхоай наькъахой керттерча звенох —коммуниста Гадиев Закречо кулгалдеча асфальта наькъаш дехкача коллективах. Аз дийцача цу миллион совгlа сом мах болча балхех хlама ца эшшаш ахаш кхоачашдаьр из коллектив я, технически даькъе ше къе хиннаяле а. Къаьстта хало хилар вай вувцача бригадира, машиниста Гадиев Закречоа. Хlана аьлча, тиша хилар бахьан долаш даим а йохар цун асфальтоукладчик. Запчасть лаха а атта долаш машина яц из. Цхьавар-м «са де хlама дац» аьнна, кулгаш вlашка а дехка, lоха а мегар цун когаметта висача. Бакъда, Закре хайнзар. Бийсан лампаш а сегаш, цунна кlалвоаллаш хулар из, верригa мазуташа а ваьккхе. Тlехьашка валанзар, къахканзар халонех. Дизза кхоачашдир шийна хьалхашка лаьтта декхар. Цо болх барга хьежжа ерригача цу подразделене коллектива а каьлар. Цудухьа керда шу даькъалдеш тха предприяте даьха дукхагlа дола ловцаш цу коллектива адресагlа даьхар. Царна юкъерча цхьабарий цlераш яха лов сона а. Уж ба автопогрузчика машинист Барахоев Васамбик, экскаваторщик Тутаев Бекхан, асфальт дlа-хьа нийсбу болхло Цолоева lайна, кхыбараш.

Иштта къахьега ховш а хьинар долаш а ба тха предприяте наькъахой. Цудухьа, тхо теш тхоай массане а хьинарца ер шу а оахош толаме чакхдоаккхаргхиларах.

А. ЦУРОВА,
Назранерча ДРСУ плановни отдела болхло.

Малав жоп хьадехаргдар?

Со массаза кхардаш хиннав леткъаш волча сагах. Гlулакх доацар ца а дувцаш, шийна а наха а бала ца беш моллагlа хlама къоастаде могаргда, аьнна, хеташ хиннав со. Амма, тахан из иштта доацилга а се гlалат хинналга а кхетадаьд аз.

Тахан, балхара чувоагlача хана, сох кхийттар бувзама механик нов. Ю. Цолоев. Укх итт шера, хlара денна хlана дац, аьнна, оаха ду къамаьл хилар тха:

— Телефон болх бе маца йолалургья?, — хаьттар аз.

— Кабель хилча, — шек воацаш жоп делар цо.

Укх итт шера деш долча къамаьла цхьайолча хана интерпретаци ю: «Кабель реконструкци е езаш ба», «кастта кабель бахьаргба», «Хlанз квартал чакхйоалаш я» иштта кхыдар а. Гlулакх ше хинначара меттахьа доалаш дац. Амма, премеш йоацаш связисташ багlа аьлча бакъхургдий-теш. Сайна мамогга эздел леладе гlерташ, итт шера сакъийлад аз, хlанз-хlанз эхь хийтта а ший декхар кхоачашдергдацар - те механика яхаш. Хьагучох, гlулакх тоалургда, аьнна хlама дац. Хlанз аз дика кхетаду, уж леткъаш бола нах кхы де хlама доацача хьале шоаш оттабаьболандаь леткъаш хиннилга. Со чlоагlа дехкеваьннав ханнахьа, сайна моггача тайпара бюрократически карта тlехьашка лечкъа багlача наьха сатем айса боабаь ца хиларах.

Хlаьта тахан са шуга укх тайпара хаттараш да: «Шоай безам бар де кортамукъа хlана битаб связисташ?, «Малав, уж бехказа а боахаш, царна тlехьа латтар?», «Кхы фу де деза аз Назрановски района Экажкъонгий-Юрта Красноармейски улицагlа, № 38 йолча цlагlара 1-48 номер йола телефон болх бе йолаялийтара?»

Из «глобальни» дош къоастадара сона гlо-новкъостал де таро йолаш дий шо?

Х. КОСТОЕВ,
КПСС член. Назрановски район, Экажкъонгий-Юрт.

Письмо кепатеха деце а

ХАТАР ХИННАРАШТА ЛАЬТТА ДlАДЕННАД

— 1957 шера денз сай дезалца колхозе болх беш хьавоагlа со. Боахам лелабарах йолча кердача формаех тийша а тийша, аз Веденски района В. И. Ленина цlерагlча колхозаца договор оттадаьдар 20 гектар аьха лаьтта арендагlа хьа а эцаш. Боахама кхыча бригадел хьалха гонахьа карт а яь, аьха а аьха, дlадийнадар аз из. Цхьабакъда, соцара договор дохадалехьа, бокъо йоаццаше района кулгалхоша Ца-Ведено а тха хуторе а бахача наха цlенош хьалдара участкашта дlаделлар аз арендагlа хьанийца хинна лаьтта. Из СССР Лакхехьарча Совета Президиума арендах дола Указ гlожа телхаделга да, — яхаш яздора ше редакцега дайтача письмо тlа Веденски района Октябрьское яхача хуторе вахача арендатора Исраилов Абу-Солтас.

Из письмо тахкийтар духьа а цунах де дезар дайтар духьа а редакцес дlадахьийтадар КПСС Веденски райкоме.

Цу хьакъехьа хlанз редакцега жоп дайтад парте Веденски райкома хьалхарча секретара С. Самойловас. Цо язду: «А. Исраилова дувцаш дола 20 гектар лаьтта В. И. Ленина цlерагlча колхозо арендагlа дlаденнадар. Цхьабакъда, укх шера лаьтта такха а текха, хатар хиннача Ца-Веденои Октябрьскии яхача юрташкарча цхьаболча наха керда цlенош хьалдара, дувцаш долча лаьттах участкаш дlаяла, аьнна, соцам бир шоай сходашка цу юрташа. Халкъа депутатий районни Совета исполкомои НГlАССР Министрий Советои наьха дехар хьаллаьцар. Хlанз цу моттиге цlенош хьалдеш латт.

Хlаьта нов. Исраиловца тха къамаьл хиннад, хатар хиларах этта чоалхане хьал дlа а довзийташ. Иштта цунна хинна зе меттаоттадеш дlаденнад 2522 сом.

Бригадир а рационализатор а

Энергетикеи Электрофикацеи «Грозэнерго» яхача производственни объединене эггара дикагlйола слесарий-турбинистий бригада лоархlаш я Октябрьски революцени «Знак почета яхачеи орденний кавалер Канарский Алексей Антонович керте латташ яр. Ткъаь иттех шу да из яхье даим хьалха латташ хьайогlа.

1952 шера денз ший балха моттиг ца хувцаш укхаза къахьегаш ва бригада кулгалхо. Духхьашха ший къахьегама никъ дlаболабир цо турбинни цехе слесара ученик волаш. 37 шу дизад ТЭЦ-2 турбинни цехе ший хьинар кхо ца деш цо болх бу. Цу шерашка цо тlехдика караерзаьй турбинни цеха чоалхане технологически схема. Турбинай машинист, смена начальник волаш дуккхача шерашка цо къахьегарах вlаштlехьдаьннад цун из де. Иштта дуккхача шерашка мастер а волаш, турбинни цехерча комплексни бригадана керте лаьттав из. Цу шерашка ший келлектива къахьегами болхлошта юкъера яхьи Алексей Антоновича кхетамца вlаштlехьъяккхарах, дуккхаза а ше санна йолча бригадашта юкъе яьржача яхье коталонаш яьхай цо. Тlеххьара а «Минэнерго» дикагlйола бригада» аьнна цlи а тиллар цох.

Цехерча дерригача балхех lалаьмате дика кхеташ хиларах, иштта укхазара оборудовани йовзаш хиларах вlаштlехьдоал цун ше мел еш йола ремонт тlехдика мара ца хилийта. «Грозэнерго» эггара дикагlвола рационализатор лоархlаш а ва из. Итташ предложенеш кийч а яь, производствана юкъейихьай цо. Цар пачхьалкхенна баь пайда 200 эзар сомал тlех ба.

Овсаре къа а хьегаш, башха-дика производственни толамаш дахарал совгlа, доккха дакъа лоац цо юкъарча балха тlа а. Хlанз из ва ТЭЦ-2 къахьегама коллектива совета председатель. Цу декхарех а толамца лоархlаву из.

Х. СУРУДЖАНЦ,
къахьегама ветеран.

Вай город—вай цlа

Сай а, г. Грозне бахаш болча наьха а цхьаьцца уйлаех лаьца дувца ловра сона. Уж уйлаш я вай город тоаяра а цlено лелаяра а хьакъехьа. Дуккхаза дийцад газета тlа вай городерча йохаяьча, ораш доахкаш йолча улицех, асфальт беха е биланза долча наькъех.

Малав вай городе цlено лоаттае декхарийла вар? Алхха вай, городе дахараш мара, кхы саг вац, амма вац вайна юкъе из гlулакх бlубенна дlахьоргдола энтузиаст. Цаl хьалха а ваьнна, из гlулакх чакхдаккха волавелча, цунна тlехьа гlоргвоацаш цхьаккха а вац. Амма, фу пайда ба даьсса дувцача къамаьлех? Фу дича бакъахьа да из гlулакх вlаштlехьдаккхара? Организатор эш вайна. Из дош къоасталургдацар-те горисполкома?

Ткъаь итт шу гаргга ха дlаяхай, хетаргахьа, вай города центре тайп-тайпара гlишлош хьалъеча аз къахьега. Хlаьта, ткъаь итт шу хьалха цу деша геттара йоккха терко йора, улицашка хlанз санна бlеха а яцар. Гlишлон площадка гонахьа йолча картал арахьа нувхаш хилча, миччахьара хьагучаваьннача депутата уж дlайоахийтар. Цул совгlа, города центре дежурство дlахьош бар пионераш.

Индивидуальни цlенош долча секторе цlено лелаяра бехктокхам участкови инспекторий лерхl аз. Бакъда, со Грозне вахача укх массехк шера тхоай участкови инспектор вайна вац сона.

Дика гlулакх даьд, аьнна, хет сона Р. Люксембург цlерагlа йолча улица даькъах бульвар - проспект хьаяь. Из наьха йоакхо яр да. Газонашка баьцовгlаш дlайийначул тlехьагlа, кхы а хозагlа хургъя проспект. Хlаьте сона хетачох, ше хила еззача тайпара йизза бульвар яц из хlанз а. Долчча бесса дувцаргда аз. Центральни рынка юхе укх тайпара сурт бlаргаго йиш я: зизаш дохкаш латташ болчар газонаш тlа дlадийна зизаш, когаш тlабетташ хlалакду, гонахьа дукха нувхаш lоюхувс. Царна тlехьа города уборщикаш цlено е ловш бац. Цкъа-м милицес рынка территоре тlа баьхабар уж. Амма, милице ледарло гучайоаллаше, уж шоаш хиннача, тротуара тlа, юха а мах беш ба. Хlаьта зизаш сона хетачох, алхха рынка территоре тlа мара дохка йиш яц. Бульвар Мира улицагара дlайолалу. Бlаргадайнадий шоана цига доаллар? Укхаза машинай стоянка я. Малав из геттара «хьаькъале» гlулакх дарах бехктокхаме вар? Цу тайпара хlама вай городе мара нийслургдац. Массехк сахьата латт укхаза машинаш. Цу тротуара тlа гlолла нах дlаи-хьаи баха йиш йолаш бац, цул совгlа, кхераме а я. Хlара денна укхаза бахача наха индивидуальни наймагlа цхьаьцца гlулакхаш деш бола болхлой гулалу. Уж дlа-юха къаьстачул тlехьагlа, ког lоттабелга яц — тугаш, гlаьлен юхкаш lокхайса, сел бlеха я укхаза.

Центральни рынка са дlа а лоацаш, укхаза я хьалха трамвайно - троллейбусни управлене доалахьа хинна диспетчерски. Цул ийрчагlа гlирс кхы бий-те?!

Мичай вай компетентни службаш?

Фу деш ба бехктокхаме болхлой? Из гlулакх къоастадара хьакъехьа чlоагlа гlодар дех аз.

В. ЯКОВЕНКО,
гlишлонхо.

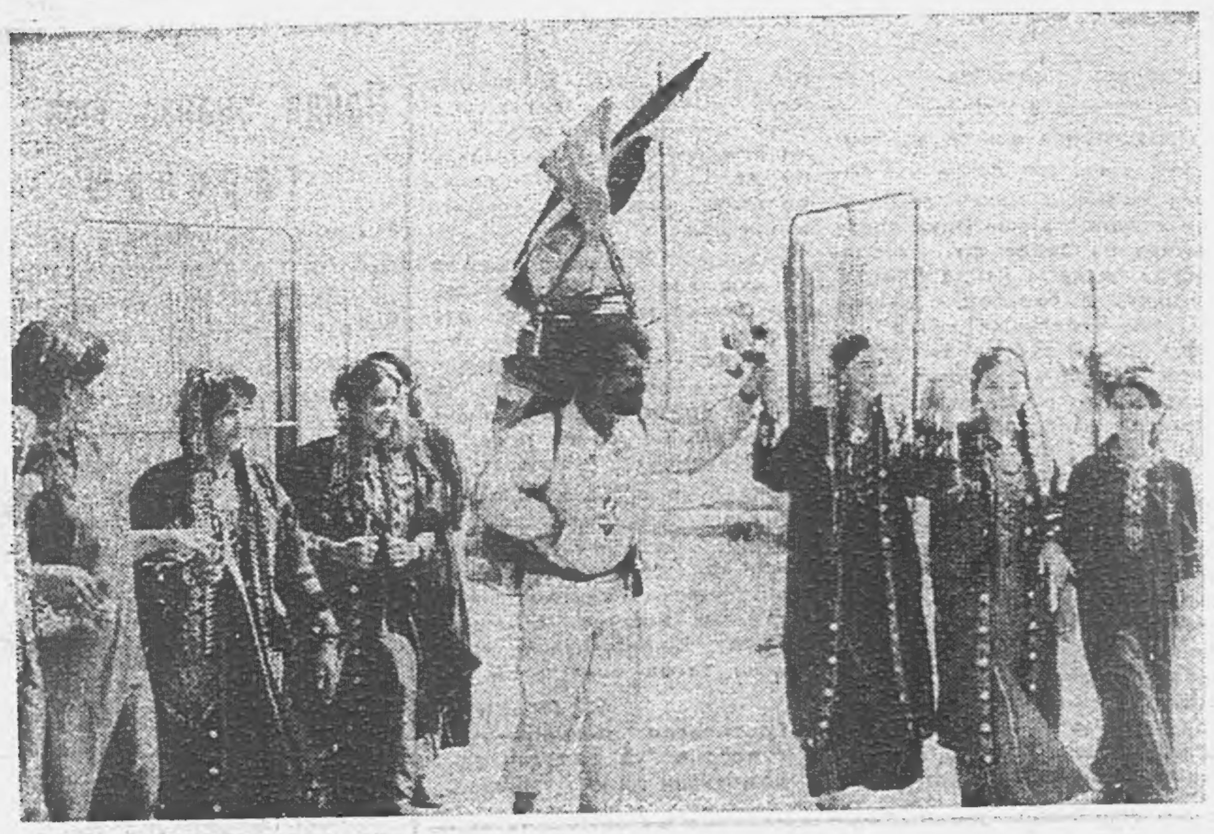

Туркменски ССР. Из саг — наькъахо а Сирера общественни деятель а, профессегIа лор вола Ахьмад Джебейли — дуненна гонахьа гIаш никъ бе 1987 шера 2 сентябре араваьннав.

Наькъахочо ши шу гаргга йолча хана 26 мехка гIолла 15 эзар гаргга километр никъ баьб. Дуккхача мехкашкарча паччахьалкхен лидерашца, дунен халкъашта юкъерча организацей кулгалхоцца вIашагIкхстараш хиннад цун. ДерригIача дунен тIа мел долча берий иразе вахар хулилга Iалашдара нах тIахьехаш ва Ахьмад. СССР-ра ваьлча, сирийски наькъахочо ший никъ Малхбузен Европа мехкашка гIолла дIахьоргба.

СУРТА ТIА: Джебейли Ахьмад Ашхабадски районе бахача кхалнахаца.

С. МЕТЕЛИЦАИН,
К. НАЗАРОВЕИ сурт.
(ТАСС фотохроника).

Юристий союз

Дукха ха йоаццаш хилар Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахама юристий союза учредительни съезд. Цига дийцар: Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахама юристий союз вIашагIтохарах, НГIАССР халкъа боахама юристий союза Устав тIаэцарах, союза совет, цун председатель, союза председатела заместители, секретари, иштта ревизионни комисси харжарах дола дешаш.

Массава раьза а хинна съезде тIаийцар НГIАССР халкъа боахама юристий союз вIашагIйолларах бола соцам, кердача общественни организацена регистраци яр дехаш Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советага даь дехар. Дийца а дийца, тIаийцад НГIАССР халкъа боахама юристий союза Устав. Из латт союза юкъарча положенех, декхарех, союза членаш хьаийбарен дIабахарен йолча разделах, союза совета балхахи юристий союза юридически бокъонехи.

Союза председателалла хержав НГIАССР халкъа боахаме правови болх лелабара вола юстице министерства воккхагIвола консультант У. К. Имаев, цун заместителалла хержав «Юртара юрист» яхача кооператива председатель У. Д. Багаев, хIаьта секретаралла — Грозне станце воккхагIвола юрисконсульт Г. М. Самойлова.

Вай мехка хулаш латтача перестройкас дукха таронаши бокъонаши еннай общественни организацешта. ХIаьта укх бехктокхамеча хана вай общество дегIайоалаеча хаьдда шоай дакъа юкъедахьар юристий профессиональни декхар да. Юристий никъ цаI ба: правови пачхаьалкхе хьаяр, наха хаьдда новкъостал дар. Бакъда, хIанзалца цар яцар цаI йола общественни организаци. ХIаьта тахан из вIашагIъеллай, Нохч - ГIалгIай АССР халкъа боахама юристий союзо шийна хьалхашка оттаду укх тайпара декхараш:

халкъа боахама дукхагIча даькъе экономически методашца кулгалделга правови средствашца Iалашдар;

боахамий кулгалхой правовой оагIорахьара кийчбаь хилара боарам айбар;

гражданашта юридически всеобуч яр;

къонача юристашта новкъостал дар.

Укх шера 20-ча июне араданнача «Комсомольская правда» яхача газета тIа кепатехача «Сенна эш вайна юристий союз?» яхача ший статья тIа СССР юстице министра заместитела Вышинский Михаил Павловича геттара а нийсса йоах:

— «Кхыметтел правоохранительни органий болхлошта дукхагIа эш юристий союз. Вай идеал — халкъа коммунистически самоуправлени. Исторически дегIа а ухаш, цунга кхача еза общество. Из процесс белгалйоал пачхаьалкхен регламентировани яра сфера лоацъярца, общественни и структурайн отношенейи влияне сфераш шеръярца. Царех цхьа структура я шоай лоIамагIа шоашта , шоаш доал деш йола организацеш. Перестройкас таро енкай цу тайпарча организацешта общество дегIайоалаеча шоай хаьдда дакъа юкъедахьа».

Республикански а районни а газеташ тIа араювлача материалаш тIа гуш да колхозашка, совхозашка, кооперативни предприятешка договорни декхараш телхадеш хилар. Из бахьан долаш арендаторий дог эккх шоаш леладечох, балхаш дIакхувс. ХIара дIаваха арендатор — перестройкана еш йола тормоз ,вай гIалатийи ца деш юкъагIдитарийи бахьан. Цунах тIехьагIа зе доал берригача халкъа боахама. Шоайла договор оттаеча шийна а оагIонаша керте лаца деза «СССР арендагIен арендни гIулакхехи» дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Укази «СССР арендни гIулакхий экономически организационнии лардех» бола СССР Министрий Совета соцами. ХIаьта арендни гIулакхашца ювзаенна проблемаш компетентно къоастаяра пресса болхлошта довза деза дувцача деша маIан, моттигашка нийслуча хIамай кIоаргга тохкам бе ха деза. ТIаккха вIаштIехьдаргда нийсагIа бола никъ дIахьеха. Цунца журналисташта Iоттар е валлац со.

ХIаьта цу даькъе журналисташта, колхозашта, совхозашта, арендаторашта гIоновкъостал дергда шоай кара опыт йола кадраш йолча юристий союзо. Консультацеш теларал совгIа, оаха а тхоай статьяш кепаеттаргъя газеташ тIа. Цо таро лургья халкъа боахаме арендни гIулакхаш леладара практике дувлийта гIалаташ кIезигде. Цу тайпара, сона бакъахьа хет юристийи пресса болхлойи творчески союз хилча.

Халкъа боахама юристий союз кийчча я революционни перестройка яра партеи правительстван директиваш кхоачашъеча, масала, аграрни дешаш къестадеча, партийни советскии органашта новкъостал де. Нохч-ГIалгIай АССР юристий союза эш общественносто ше хьаллацар. Цун новкъосталца тахан карагIдаргда хьалхашка оттадаь декхараш дизза кхоачашде.

У. БАГАЕВ,
НГIАССР юристий союза председатела заместитель, «Юртара юрист» яхача кооператива председатель.

Комсомольски вахар

ДИКАГIА БIАРГ ЛАКХА

Дукха ха йоаццаш хиннача ВЛКСМ Грозненски райкома пленуме дийцар №№ 18, 22 йолча профессионально - технически училищашка болхлой класса къона тIехье кхеяра дош.

Ший доклада тIа райкома хьалхарча секретара Исмаилов Муслима массе оагIорахьара белгалбаьккхар училищай комсомольски организацей болх. Масала, дешара заведеней комсомола комитеташа шоай болх тIаберзабаьб, аьлар цо, дешархой бехктокхам чIоагIбара, юкъарча балха тIа хьинарегIа дакъа лацара.

Комсомола комитето массе хана йоашх дешархой успеваемость, новкъостал ду тIехьабусарашта, дакъа лоац конкурсаш, предметни олимпиадаш дIахьоча. Шера долча даннеша хьахьокхачох, шинна а училище дешарах ца кхетараш кIезига бац. № 18 йолча училища шоллагIча группа дешархоша электротехника, спецтехнологи, производства автоматизаци яхача предметех хьалхарча ах шера кхоъаш яьхай. Комсомольцаш Погодин Алексей, Макаев Iарби, Маашев Руслан, Хаджиев Салман во дешаш а занятешка ца ухаш а ба. ХIаьта комсомола комитето хIанз а бехктокхаме эзабац уж.

Эггара хьалха де дезар да дешара сий лакхдар. Iилма - технически разработкаш еча дешархоша, дакъа лоацилга могадар. Пленум хилалехьа яьча анкетироване хьахьокх технически кхоллама кружокашка дакъа лаца безам болаш № 18 йолча училище ахаш бераш, хIаьта 22-ча училище 63 процентага дIакхоачаш бола дешархой хинналга. Цудухьа комсомола комитеташа цу балха майррагIа юкъеоза беза рационализатораш, поощрене тайп-тайпара формаш юкъекхувла еза.

Из болх дIахьош доккха новкъостал де йиш йолаш я базови предприятеш: Грозненски газ чакхйоаха завод, «Чечингстройтранс» яха автотранспортни объединени. Ала деза училищаштеи цу предприятештеи юкъера бувзам мела болга. Цул совгIа, № 18 йолча училище шефски болх дIабахьара юстаръяьннай Грозненски газ чакхйоахача завода администраци цудухьа выпускникаш балха оттабара проблема дIайоалаш яц, комсомольски организацеша бизза пайда эцац училищай материальни базех. Иштта, № 22 йолча училища комсомола комитета секретара Дукаев Жамалейлий бехках хIанз а къоастадаьдац мотокружок хьаеллара дош. Цу хьакъехьа бола соцам лакхе латтача инстанцеша могабаь тоъал ха яьннай.

Анкетироване гучадоаккх: даннеша хьахьокхачох цхьабола дешархой шоаш хержача профессех болх бе раьза бац, хIана аьлча цу профессей престижность айяра деш цхьаккха хIама дац. Комсомольски организацей балха тIа нийслу кхыдола кхоачамбоацараш а. Масала, дешархошта хайра хIама хац вай мехка а Даьхен а общественно - политически вахарах. Цар чухьарча а доазол арахьарча а вахара терко яц аьлча харц а хургдац. Духхьал комсомольски вожакаша тесса дитад из гIулакх.

ДIахо пленуме белгалдаьккхар училищай комсомола комитеташта политически дешара йоакхо е йоагIалга, хIара дешархочун политически знанеш цо дешача группа вахарца ювза езалга.

ТIема - патриотически кхетам луча боккха пайда бала йиш я № 22 йолча училище дIахьоча поисковни балхо. Цига гулъю училища историх, Афганистане интернациональни декхар кхоачашдеш хиннача выпускникех дувцаш йола материалаш. Комсомольцаша шоай инициативагIа 350 сом ахча гулдаьд г. Грозне Октябрьски районе бIухой-интернационалистий сийна хьалдеча памятника лаьрхIа.

Дешархошта хоза хеташ ба № 22 йолча училища интернациональни доттагIалла клубо беш бола болх. Цун кулгалхо я библиотекарь Раиса Яковлевна Петрова. Цо вIаштIехьдоах йоазонхошца, Лаоса къоначa викалашца деш дола вIашагIкхетараш. Хьалха хиннача КИД доакъошхошца переписка лелаю. Из опыт яшха езаш я комсомол. Вешта аьлча, комсомольски организацей балха тIа дукха да де йиш йола дика хIамаш.

Иштта пленуме белгалдаьккхар училищай общежитеш воча хьале хилар. Цигара хинпровод, канализаци аварийни хьале я. Уж кхоачамбоацараш дIадахара комсомола райкомо Госагропрома профсоюза райкома болхлоша цхьана оттаяь программа яр. Бакъда, цу хьакъехьа таханарча денга вIалла а даь хIама дац. Цу даькъе шоашкара мелал гойтар школа, училища, совхозий, колхозий, промышленни предприятей комсомольцаша.

С. М. ЯСУЕВ.

ДЕША ДУВЛА!

№ 22 йолча юкъерча профтехучилищас 1989—1990 дешара шера дешархой хьаэцарах хоам бу.

Училищас автотранспортни предприятешта лаьрхIа квалифицировании специалисташ кийчбу укх специальностех:

1. Автомобилашта ремонт еш вола слесарь, «В, С» яхача категорех автомобила водитель — дешара ха цхьа шу. (Юкъера школа чакхъяьккхараши иштта Советски Эскаре гIулакх даьчул тIехьагIа запасе баьха бола бIухойи хьаэц).

2. «В, С» яхача категорех автомобила водитель — дешара ха 5 бутт (хьаэц Советски Эскаре гIулакх даьчул тIехьагIа запасе баьха бола бIухой).

Дешархошта 30 сомага кхоачаш стипенди лу, иштта, эшачарна, йолаш я общежити.

Училище тIехдика дешаш чакхъяьккхараш дIахо деша бохийт мехка лакхехьарчен юкъерчен заведенешка.

Училище деша дIаотташ эш:

1. Паспорт.
2. Дийша хиларах дола документ.
3. Медицински справка (водителашта лаьрхIа ший тайпара).
4. Дий сурт (3,5х4,5 боарам а болаш).

Занятеш дIайолалу: 1 поток — 1989 шера 1 августа, 2 поток — 1989 шера 1 сентябре.

Училища адрес: Грозненски район, Побединское яха юрт, № 22 йолча СПТУ центральни усадьба.

Цига дIакхача йиш я центральни рынкера автостанцера № 15 йолча совхозе йодача рейсови автобусаца. Телефонаш: 5-45-2-21; 5-45-2-17.

«Сийлахь-боккхача даьре наькъа» керда оагIув

Дуккхача бIаь шерашка дезача товарашца йизза йола инкалий караванаш Тан яхача китайски династе ханара (618—907 шш.) столицера — Чаньань яхача города Малхбузен наIарашкара ара а яьле ялх эзар километр Европе йолхар. Центральни Азе шаьрача аренашка, лоаман такилгашка гIолла бIаьха никъ а беш дIакхухьаш хинна керттера товар даьри дар, из хьадара технологи китайски говзанчаша эзараш шерашка сага дIа ца йовзийташ лелайир. Цудухьа, из цIи елар Малхбоалеи Малхбузен шоайла ювзаш болча караванни наькъа. Сийлахь-боккха даьра никъ цхьан ханна культураш дIа-хьа йовзара гIо а деш идеяш, технологи, искусстваш, ди дIахьа боаржабара канал дар.

Тахан ЮНЕСКО-с Советски культура фондаца цхьана оттаьча проектах Даьреча наькъо шоайла ювзаш хиннача Советски Юкъерча Азеи Казахстанен халкъий дуккхача бIаьшерий культурно-исторически юхедисар меттаоттадеи лорадеи лерхI. Укхаза из 32 пункте гIолла чакхбоалар. Царна юкъе Туркмене столица Ашхабад, къаьнара узбекски городаш — Ургенч, Хива, Бухара, Самарканд, столица — Ташкент, хIаьта Таджикистана, Киргизе, Каракалпакски АССР-а, Казахстана городаш.

Даьре наькъа бокъонца йола участкаш меттаоттаяра, памятникашта реставраци яра, йицъенна ремеслаш, искусствай тайпаш, хIаьта иштта кулинаре рецепташ меттаоттадара планаш оттаеш я. Даьре наькъа историех бола массехк Iилман болх кийчбаь арахеца, малхбоалене кулгкара даьча йоазонашта кепатоха, никъ хьехаш дола справочникаши альбомаши арахеца лерхI.

Меттаоттадеча культура ший тайпарча памятникашта юкъе да — Джизак яхача къаьнарча узбекски города гаьна доаццаш шаьрача ара календарь. Ши эзар шу хьалха хьадаь из календарь итт шу хьалха мара дайзадац. Из 550-ен 600-ен метр диаметр йола эллипсоид я. Цун центре — 84 метр шерен 12 метр лакхен бола боарз ба. Цу боарза гонахь концентрически гомегIа, цхьацца метр лакха дола гувнаш латт, уж Iилманхоша дIалаьрхIача шера деношка хьежжа 365 бар. Цу ший тайпарча гIишлоно укхазарча юрта, тIаккха хьахиннача города — Джизак яха цIи елар («джи» — китайски меттала «календарь» яхилга да, саки — керда зама хьайолалуш цу моттигашка даьха халкъ).

Бухарани Самаркандан юкъерча наькъ тIа хинна караван - сарай Рабати-Малик цIи йолаш яр. Цо дукха купеций, далла сужне ухарий, никъберий — мадарра аьлча, довзаш доаца мехкаш тахкар арабаьннарий, базархой, хIама довза безам барий дуккха ноахалаш чу а ийца тух-сискал деннад. Хетаргахьа, хоза хиннай Малхбоален нах чуийбеш хинна из моттиг, ший тайпара хоза, хьаж йоагIаш, чам болаш хиннад цига кийчдеш дола плов, къаьстта белгала хиннад цигара чай. Иштта децаре, наха «Рабати-Малик», вешта аьлча, «пачхаьа салоIам» аьнна цIи туларгъяцар цунах. Археологаша из хьаяра ха гучаяьккхар: керда зама хьайолалуш. ХIанз а тIехьа йолаш я караван-сарая поартал, лард. ДIаяхача бIаьшererча никъбераша дехкача сурташа памятник меттаоттадеча гIо дергда. Малав цун шийлача тховна кIийлен кIала салаIа, къаьнарча рецептах даь плов даа, моттигерча дарбана баьцех даь чай мала безам оттаргбоацар.

Къаьнарча рецептех даьча даара чам баккха тахан а йиш я Коканде. Укхаза хьайийллай чайхана, цига говзамерча повараша къаьнарча рецептех ший тайпара дааpaш кийчду.

Даьре никъ меттаоттабаро къаьнара халхараш довзийтаргда, къаьнарча китайски йоазонаша белгал мадаккхара уж эзараш километраш гаьна довзаш хиннад. Малхбоален миниатюраша цу хана халхарий сурт меттаоттаде таро елар, цо кIанзарча хореографашта, иштта артисташта уж халхараш довзийтаргда. ХIаьта Iилманхой балхашка корадаьча дукха ха йоаццаш узбекски композитора Акбаров Ильяса даьшхача шоай тайпарча нотни йоазонаша хьахойт цу ханара музыка мишта хиннай.

Иштта Ташкенте йоккха библиотека хьае лаьрхIад. Цу чу дунен халкъий меттийла — къаьнарча ханашкара денз вай деношка кхаччалца — мехкаши континенташи шоайла вIаши хеттача сийлахь - боккхача наькъех мел яздаьр хургда.

Светлана ФРОЛОВА,
Узбекски культура фонде правлене председатела заместитель.

Йоакхо еш хилча

Дуккха шераш да Ермоловски механизировании хьунбоахама коллектив хьалхарча мугIаре латташ хьайоагIа. ДIадахача шера толамаш дахарах КПСС ЦК, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК, СССР Госкомлеса карара кара тела ЦIе байракх а иштта ахчан совгIат а делар цунна.

Къаьстта дика къахьегаш я Рошни-Чура хьу чакхйоаха цех.

Кулгалхочоа Атамазов ВахIида кIоаргга ший гIулакх довзаш хиларца дувзаденна да укхаза иштта доккхий толамаш дахар. ХIаьта болх сона ца беш, цехашка реконструкци йир.

Дика къехьегарца белгальяьнна я Умаров Хьусейнеи Эльмурзаев Гайрбекеи кулгалду Урус - Мартановски №№ 1, 2 йолча участка коллективаш. Цехашка керда технологи юкъейоалаярах, дуккха дикагIа я продукци, иштта лакхъеннай болхлой къахьегама овсарле а.

Наьха йоакхо еш хилча, гIулакх дикагIа дIадода. Пхи бIаь совгIа саг ва коллективе къахьегаш, бакъда, царех укхазара дIаваха лаьрхIа саг вац. Дика вIаштIехьъяьккхай социалистически яхь а. ХIара бетта баьча балха итогаш ю. ДикагIйолча цеха карара кара тела ЦIе байракх лу, бригадана — вымпел, хIаьта хьу хьатIакхухьача водителашта — ахчан премеш. Укхаза дукха ба хьалхалатта производственникаш. Лакха хьокхамаш долаш, шоай низ ца кхобеш къахьегаш ба хьу хьатIакхухьаш бола водителаш Ахмаев Селим, Ацаев Мухьмад, Хасаев Лема, кхыбараш.

Хьайбаш а леладу укхаза. Жа леладе а лерхI коллективо. ДIадахача шера шоай ннзаца кхо цIа хьалдир. Иштта болхлошта цIеной де лаьтташ дийкъар. ХIаьта царна гIо ду гIишлон материалашца. Укх шера кхы а хьалдаь даха дезаш а цIеной.

Къахьегамхой могашал лораяра къаьстта йоакхо еш я профсоюзни комитет, 30 сага диетически кхача лу. Серноводске, Трусковеце, мехка кхыча а курорташка салаIара путевкаш тел. Цига хинна цIабаьхкаб Астамиров Ваха, Асхабова Зайнап, Сальмурзаев Леча, Черненко Валентина, кхыбараш. Цул совгIа, туристически республике, Финляндие баха хиннаб укхазара болхлой.

М. КУЗАЕВ.

Керда фильмаш

«Из нув бе боаллаш я, вож Iаьржа шляпа туллаш ва»

Тахан вай вахаре лелаш дола гIулакхаши фаьлгий темаши цхьана йоагIаш юмористически музыкальни комеди я «Из нув бе боаллаш я, вож Iаьржа шляпа а туллаш ва» яхача фильма ларде йиллар. Фаьлгаш а яздеш хIама доаккхаш, шоашта пайдане долча хIаманца мара бала а боацаш бахача писатела Зябликов-гIар дезала квартире, дага а доацаш, цIаьхха йоагIа Баба-Ягай йоI. Циггара дIадолалу дуккха дола леладаь хIамаш.

Фильма автораша, къонабараша дIадехарашка хьежжа, фаьлга хьисапе долча дувцара юкъе бола традицианни фаьлга турпалаш Кощей Бессмертнийи Баба-Ягаи «къонбу», цар метта Кощея воIи Баба-Ягай йоIи юкъе а йоалаеш. Тамашийна йолча хьунагIа шайтIай халхар а деш, дIадолалу фильм. Цул тIехьагIа хIанзарча квартирерча хьале кхоачаду вай фильмо. Дизача шера кхолла лаьрхIача фаьлгай цIераш мара дагалувцаш воаца, кхыдар хьакхолла уйлаш дIа ца кхоачаш вола графомани плагиатори Афанасий Зяблик вах цу чу. ХIаьта вай оалаш махиллара, дика нах боацаш дац дуне. ВIалла дага а доацаш Баба-Ягай йоI йоагIа новкъостала. Цунна цIаьхха хьунагIар, корайоагIа, ца ховш, цига нийсъенна Зябликa листок. Цу тIа цхьа мугIа мара а бац: «Тамашийна лампа эцаргья аз» (из хила еза аргIана язбе лаьрхIача фаьлга цIи). ХIаьта къона Баба-Яга, тамашийна лампа а нийце, новра тIа гIатте Зяблика квартира чу йода.

Укхазара дIайолалу фильма керттера событеш.

С. ДУДАЕВ,
Киновидеообъединене редактор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 ИЮНЬ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Футбол. Блохин Олега тIехьара матч. СССР сборни — дунен сборни.
10.40 — «ЛагIаш».
12.10 — Концерт.
12.45 — «Маугли». Мультфильм. 4-гIеи 5-гIеи сереш.
15.35 — Къаьнарча музыка концерт. (ЧССР ТВ).
16.00 — Фильм — бераншта. «Просто ужас» яха художественни фильм. 1-ра сери.
17.05 — «...Яхайтта шу далаизеи бохихагIеи».
17.50 — «Мухина Верай васкет» яхача документальни фильма премьера.
18.15 — «Агро». Тележурнал.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Iаьдал — Советашка.
19.30 — «Необыкновенная выставка» яха художественни фильм. (Духхьашха).
21.00 — «Ха».
22.00 — «Музыка эфире». 1-ра дакъа.
23.00 — «Тахан дунен тIа».
23.15 — «Музыка эфире». 2-гIа дакъа.
00.15 — «ЦIейга хьежаш» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Iилма-довзийтара фильм.
8.40 — Дешархой Москва—Варшава телетiий.
9.55 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.25 — СССР ГАБТ артистий концерт.
11.00, 13.00, 23.50 — «Кердадараш».
11.10 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.40 — «Цие боргIал Плимутрок». Художественни фильм.
12.45 — Советски илле концерт.
13.10 — Йоазонхочун Б. Щергина кхолламах йола передача.
14.15 — Концерт.
14.55 — Фильм — бераншта.
15.55 — Фильм-концерт.
17.05 — Телефильм.
17.15 — Информационни программа (гIалгIай меттала).
17.25 — «Мукъача хана».
18.10 — «Берин йоакхо еш» (гIалгIай меттала).
18.45 — Фильм-реклама.
18.50 — «Къахетам цатоъача хана...» (нохчий меттала).
19.20 — «Цieрагахьа юхь ерзаяь». Телефильм.
19.40 — Информационно-музыкальни программа.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Мультфильм.
20.15 — «Арена». Спортивни программа.
21.00 — «Ха».
22.00 — «Iаьъий кварталаш». Художественни фильм. 2-гIа сери.
23.20 — «Вай беш».

30 ИЮНЬ,
ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот
8.35 — «Необыкновенная выставка», яха художественни фильм.
10.05 — ЗIамига концерт.
10.25 — Фильм — берашта.
11.40 — «Даха, Лаьтта!». Экологически программа.
12.40 — И. Орловникова фортепианни транскрипцеш. Минскера передача.
13.10 — Мультфильмай премьера.
15.30 — «Юрта горизонташ». «Миштад хьа вахар, председатель?» яхача документальни фильма премьера
16.00 — Фильм — берашта. «Просто ужас» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
17.05 — Халкъа инструментни оркестр.
17.35 — «Поэзе минуташ». Дворников Евгении.
18.00 — Iилма: теори, эксперимент, практика.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Телеочерк.
19.25 — Кинопанорама.
21.00 — «Ха».
22.00 — «Из хиннад... хиннад...».
22.20 — Пхенъянерча кагирхойи студентийи XII Дерригдунен фестивала дневник.
23.20 — Популярни музыка кердадараш. Сан-Винсент-89».

II ПРОГРАММА

8.05 — «Как молоды мы были» яха художественни фильм.
9.35 — «Хьаст». Документальни фильм.
9.55 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.25 — «Не могу не петь», яха очерк-концерт.
11.00, 13.00, 17.00 — «Кердадараш».
11.10 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
11.40 — «Раритет». Художественни фильм.
12.45 — Халкъа ашараш.
13.10 — Документальни фильм.
14.00 — Ритмически гимнастика.
14.30 — «Делегатске тIара музей». «Эрсий ингал».
14.50 — Фильм — берашта. «ВорхI салтелг».
15.55 — Фильм-концерт.
17.10 — «Буци оетони» яха алкоголизми наркомании яха лазараш долча кагирхошта дарба дара йолча психотерапевтически методех йола передача. (Киев).
18.00 — Информационни программа (нохчий меттала).
18.10 — Оаш тхога яздаьдар.
18.30 — «Лаьттан нахи».
18.50 — Киножурнал.
18.50 — Киножурнал.
19.00 — «Хьувкъам-89». Чахкен боа ца бешм (нохчий меттала).
19.30 — Т. М. Гаургаев. Киноочерк.
19.50 — Информационно-музыкальни программа.
20.10 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «Спортивни вахар». Прямой передача. Телефонаш: 22-93-92, 22-26-68, 22-01-65.
21.00 — «Ха».
22.00 — «Iаьъий кварталаш». Художественни фильм. 3-гIа сери.
23.35 — Iилма-технически уйла.
23.50 — «Май бетта ворхI ди». Советски телевиденеи «Сентрал» телекомпанеи (Великобритани) экспериментах.

РАДИО

29 ИЮНЬ, ЕРА

7.15 — Сихдара баргал етташ.
7.25 — 7.35 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
7.50 — 8.00 — Республикански газетий обзор.
8.15 — 8.45 — «Орга» альманаха обзор (нохчий меттала).
11.15 — Къахьегамс — дов деча санна (нохчий меттала).
11.30 — 12.00 — КПСС ЦК Пленума накъадолаш. Къамашта юкъера гIулакхаш социализм эргаякхара хьалашка. Беседа.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.20 — Музыка.
17.30 — Агитатор кхай тIарча хьатте (гIалгIай меттала).
17.45 — Перестройка гIа боахаш я (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

30 ИЮНЬ, ПIАЬРАСКА

7.15 — «Юртара Iуйренаш».
7.30 — 7.35 — Хоамаш. Хаоттам.
7.45 — Передачай программа.
7.50 — 8.00 — Республикански газетий обзор.
8.15 — «Биографе мугIа». Очерк (гIалгIай меттала).
8.35 — 8.45 — Музыка.
11.15 — 12.00 — Къоанойи халкъа инструменташи.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Ногайски... чун урокаш.
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 — Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней юкъ-юкъе морхаш а йолаш. Йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 27—32, Грозне 29—31 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 27—32 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителя — 22-85-07; бехктохама секретара — 22-84-68; отделий; партийни вахара — 22-53-12, промышленностан транспортан — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро — 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинарей, ереи. шоаттей деношка

СФ02189. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1985.